

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 4
August
1989

Slottet med Staldgården er Kolding bys vartegn. Her afholder Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen årsmøde i dagene 28. og 29. august (se også siderne 93 og 94)

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henveldelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeborg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 74 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 74 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. 74 45 86 22.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09.

Overlærer preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeborg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Sektionschef Hans Bøjlund
Skovparken 7, 6000 Kolding
Tlf. 75 52 96 11

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. 74 44 76 04

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 97 12 11 84

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16, 2.th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 31 31 86 86
Sommer 42 30 64 58

Læge Axel Jørgensen
Duebrødvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 62 62 31 63

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg.
Tlf. 74 47 11 60

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sora
Tlf. 53 63 59 20

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
tlf. 42 88 12 42

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Fhv. Bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 42 48 56 74

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
42 95 22 08
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 60,- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 30,- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udlevere-
ringsskontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
86 81 07 09

Villy Mørk Jensen
Sjørringvigvej 6, Sjørring
7700 Thisted
97 97 12 71

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Danmarks skæbnevalg	87
Befrielsen af Paris	88
29. august - 19. sept.	91
Årsmøde for De erhvervs- hæmmede	93
Danmarks bøddel død	95
Runde dage	96
Fra redaktionen	99
Af dagens post	99
Kræver Dachau-lejren fjernet	100
Foreningerne	103
Mindeord	106
Bøger	107

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/10 og 15/11
1989.

Stof må være redaktionen i hæn-
de senest 4 uger før de nævnte
dage.

Fangesammenslutningens Rekreatjonsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreatjonsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreatjonsopholdes samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreatjonshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreatjonsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det på påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreatjons- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Frederiksberg Bredgade 13, 2000 Frederiksberg.

Midlerne fra salg af frimærke med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreatjonsformål eller -hjælp i særlige trangstiltfælde.

Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 4

AUGUST 1989

44. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Årsdagen for Danmarks skæbnevalg

Af Johannes Fosmark

Vi markerer nu årsdagen for den 29. august 1943, dagen, da et enigt Danmark sagde nej til det ultimatum, som den tyske besættelsesmagt havde stillet den danske regering.

Dagen blev fremkaldt af to faktorer. Den ene havde den tyske general von Hanneken som talsmand. Den anden var den danske modstandsbevægelse.

von Hanneken blev velkendt af Silkeborgs indbyggere gennem den tid, han havde sit hovedkvarter på Silkeborg Bad. Man lærte ham at kende som den brovtende, brølen-de, tyske militærmand, der var overbevist om, at alt, hvad han ønskede, kunne han gennemtvinge ved magt, ja vold.

Den anden faktor var den danske modstandsbevægelse, der efterhånden var vokset sig stor og stærk, så stærk, at den gennem Danmarks Frihedsråd gennem lang tid blev vor egentlige regering. Motivet for den danske modstandsbevægelse var ønsket om at få norske tilstande her i landet, tilstande, hvor det besatte Danmark viste sit danske ansigt. Derfor skulle forhandlingspolitikken afløses af en klar stillingtagen.

ALLEREDE EFTER TELEGRAMKRISEN krævede tyskerne en ny regering i Danmark. De indførte censur overfor dansk radio og presse, post, telefoner og telegraf

til udlandet. Svaret blev folkestrejker og en tiltagende sabotage: I marts 43 blev der foretaget 34 sabotager, i april 42, i maj 37, i juni 51, i juli 77 og i første uge i august 23, og da Forum i København blev blæst i luften, jublede hele befolkningen. Kun jernskelletet stod tilbage.

Historien begyndte den 9. april 1940, da »de grønne« trodsede ikke-angrebspagten mellem Danmark og Tyskland og besatte hele vort land gennem 5 år. Og så kom altså den 29. august 1943 med indførelsen af verdens længste undtagelsestilstand.

MIDT I AL UROEN forud for den 29. august blev den tyske befuldmægtigede, dr. Werner Best kaldt til Berlin. Det var den 24. august, og han vendte tilbage til København fredag den 27. august. Tyskerne blev ved med at trække tropper med tanks til hovedstaden, og der var en knugende alvor over alle.

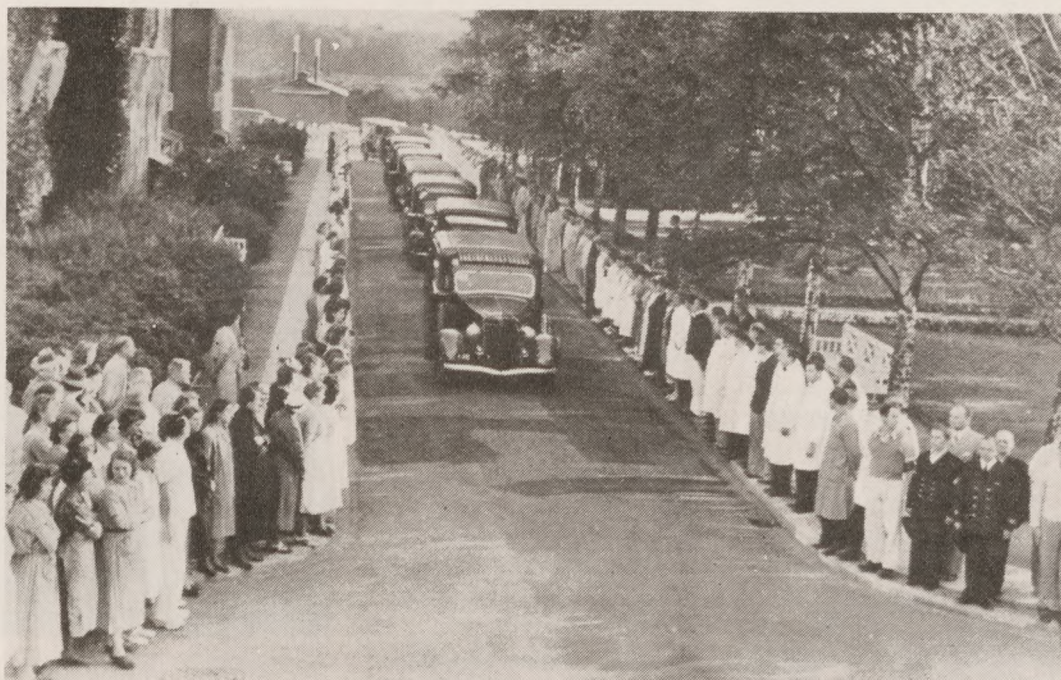
Men først lørdag den 28. august kl. 9 opsøgte Werner Best statsminister Scavenius og overrakte ham et ultimatum, der faldt i to afsnit.

Tyskerne forlangte, at den danske regering øjeblikkeligt skulle indføre undtagelsestil-

stand med forbud mod 1) sammenkomst af mere end 5 samt forbud mod at færdes på gaden mellem 20.30 og 5.30. Restauranterne skulle lukke kl. 19.30 2) dødsstraf for sabotage samt medvirken dertil 3) for angreb mod den tyske værne-magt og dens medlemmer samt 4) besiddelse af skydevåben og sprængstoffer. Iøvrigt skulle regeringen tiltræde samme dag inden kl. 16.

Det andet afsnit krævede en bod på 1 mill. kr. betalt af Odense kommune. Den skyldtes, at der i Odense var sket et overfald på en tysk officer. Blev den ikke betalt inden den 5. september, ville man tage 10 gidsler.

SAMME DAG, altså den 28. august, holdt 9-mandsudvalget og de politiske partier møde, og her var alle enige

Den 2. september begraves i fællesgrav på Bispebjerg Kirkegård 12 danske soldater, som faldt under kampene den 29. august. Fra militærhospitalet føres 10 af de dræbte til kirkegården. Alle kisterne er svøbt i Dannebrog og smykket med blomster. Ved bortkørslen fra hospitalet danner hospitalets læger og personale samt mange af de oppegående patienter æresvagt.

om at svare nej til de tyske krav. Kongen takkede folketingets repræsentanter for deres holdning og understregede den store betydning af, at vi var enige og stod sammen. Den trufne beslutning blev derefter bekræftet i et statsrådsmøde, og Danmarks nej til det tyske ultimatum blev derefter afleveret.

Nu var det af den allerstørste betydning, at befolkningen fik at vide, hvad tyskerne havde forlangt, og hvad regeringen havde sagt nej til. De illegale bladorganisationer sørgede for, at dette lynhurtigt kom ud i et stort antal dupliserede ark, der indeholdt de tyske krav.

ALLEREDE SØNDAG MORGEN kl. 4 proklamerede general von Hanneken militær undtagelsestilstand over hele Danmark. Offentliggørelsen skete gennem radio, presse og ved plakatoptag, men allerede før dagry angreb tyske tropper de danske kaserner. Offentlige bygninger blev besat, politiet blev afvæbnet, og 400 danskere i politiske og andre nøglestillinger blev arresteret.

Kongen var nu i fangenskab på Sorgenfri slot. Her susede der byger af maskingeværkugler gennem vinduerne. Man måtte overgive sig. Havde kongen siddet ved sin vante skrivebordsstol, var han givetvis blevet ramt.

Store dele af flåden blev sænket, men i hele befolkningen bredte sig en lettelse, for nu havde vi fået klare linjer.

Administrationen førtes nu videre af departementscheferne, og modstandsbevægelsen svarede med 100 sabotager, og talrige angreb på det danske jernbanenet fulgte for at standse troppeforsyningerne til Norge.

MODSTANDSBEVÆGELSEN bærer en stor del af skylden for bruddet med forhandlingspolitikken, og spørgsmålet kan med god grund stilles: Blev der handlet rigtigt? Mit svar må blive et klart ja. En befolkning havde fra 9. april 1940 undergået en modningsproces. Nu var vi enige.

Var det for dyrt? 6.287 deporteredes til tyske koncentrationslejre. Mange omkom dér. Ialt var omkring 20.000 danskere arresteret for kortere eller længere tid. 7.697 faldt i kamphandlinger o.l.

Sabotagerne var nødvendige. Den anden mulighed var bombninger. De ville uvægerligt ramme mange uskyldige, hvorimod sabotagen kunne

sætte ind mod en enkelt bygning eller et begrænset område.

Hvem var så med? Langt de fleste. Et antal var aktive i egentlig forstand, men uden hjælp fra de landsmænd, der af forskellige grunde ikke kunne deltage aktivt i modstandskampen, havde mulighederne for de aktive været meget begrænsede.

Befrielsen af Paris

- og dens betydning for begivenhederne i Danmark den 19. september 1944

Af Hans Andersen

Den 19. september 1944 foretog tyskerne en aktion mod det danske politi. Aktionen medførte, at politiet ophørte med at fungere som politi, og at næsten 2.000 danske politifolk blev deporteret til tyske koncentrationslejre.

Årsagerne til den tyske aktion er vel ikke klarlagt i alle enkeltheder, men som et væsentligt moment i tyskernes baggrund for aktionen indgik efter forfatterens opfattelse de erfaringer, som tyskerne havde gjort i Paris blot en måned forinden. Her havde den tyske kommandant måttet kapitulere overfor en fransk panserdivision efter en omfattende rejsning af den parisiske modstandsbevægelse, hvori Paris's politistyrke på næsten 20.000 mand var kommet til at spille en betydelig rolle.

I nedenstående artikel fortælles om befrielsen af Paris og især om det parisiske politis rolle i disse hektiske dage i august 1944.

Besættelsen af Paris

Den 14. juni 1940 besatte tyske tropper Paris.

Samme dag tilkaldte den tyske general, von Studnitz, politipræfekterne i Paris og Seine-departementet. På spørgsmålet, om de to herrer kunne garantere opretholdelsen af ro og orden, svarede Parises politipræfekt, Roger Langeron: »Ja, under forudsætning af, at man ikke blander sig i mit arbejde.« Hertil erklærede generalen: »Hvis ro og orden opretholdes, og jeg kan regne med mine soldaters sikkerhed, skal De ikke høre noget fra mig!«

Hvilken lid hr. Langeron kunne sætte til denne udtalelse, skulle snart vise sig.

Den 17. juni hentede tyskerne fire politikommissærer, og de kom ikke tilbage. På politipræfektens forespørgsel fik han kun vage forsikringer.

kommissærer, og dagen efter fik han melding om, at de alle syv var sendt til Tyskland. Efter denne melding begav politipræfekten sig omgående til Palais-Bourbon, hvor den tyske administration havde indrettet sig. Det var imidlertid søndag, og ingen overordnet var at træffe. Politipræfekten måtte derfor anmode en underordnet, som var den eneste, han kunne træffe, om at meddele videre til sine foresatte, at han - politipræfekten - ikke længere kunne stå i spidsen for sit politipersonale, efter at han havde måttet se syv af sine folk blive deporteret.

Samme aften fik præfekten den tyske kommandants svar: Han var sat fra bestillingen, og samtidig blev det ham forbudt at forlade Paris.

14 dage senere, den 13. juli, meddelte chefen for den tyske administration overraskende Roger Langeron, at hans kommissærer ville blive sendt tilbage, hvilket faktisk også skete den 17. juli. Præfekten var på en måde tilfreds med denne udgang af sagen, for den havde vist ham, at det alligevel nyttede at sige tyskerne imod.

I de fjorten dage, der var forløbet, havde Langeron modtaget en strøm af sympatitilkendegivelser fra sine folk, og han genoptog nu sit

Den 22. juni anholdt tyskerne yderligere tre politi-

På dette billede, der utvivlsomt er taget ved Triumfbuen, hvorfra sejrsmarchen udgik, ses t.v. politikerne Georges Bidault, general Charles de Gaulle og bag ham general Koenig. Manden, de Gaulle taler med, og som også er med på det andet foto, har jeg ikke fået identificeret. Bag ham general Leclerc. Manden i civil yderst t.h. er formentlig politipræfekten, Charles Luizet

job som ansvarlig for opretholdelse af ro og orden.

Længe varede det dog ikke. Den linie, hr. Langeron fulgte, måtte uvægerlig føre til konfrontation med besættelsesmagten, og den 24. januar 1941 blev han arresteret af Gestapo, og en måned senere, den 23. februar, afskedigede Vichy-regeringen ham og indsatte en ny politipræfekt i Paris.

Modstandsbevægelsen i det parisiske politi

Under de fire års besættelse havde den franske hovedstad stort set været en rolig og fredelig by. Politistyrken, der talte op imod 20.000 mand, fortsatte ufortrødent sin normale opgave: opretholdelsen af ro og orden. Men i stilhed blev der i politiet som overalt i byen dannet modstandsgrupper og -organisationer.

Henimod august 1944 var der i det parisiske politi tre væsentlige modstandsorganisationer: Front national de la Police (politiets nationale front), ledet af en politibetjent, Police et Patrie (politi og fædreland), ledet af en ung sekretær, og Honneur de la Police (politiets ære), ledet af den 34-årige brigadier (politiasistent) Yves Bayet.

De politiske modsætninger i den franske modstandsbevægelse var stærke, men under hele besættelsen var det stort set lykkedes bevægelsens politiske hovedorgan, CNR (Comité National de Résistance - den nationale modstandskomite) at forene modsætningerne i den fælles opgave at bekæmpe besættelsesmagten. I slutfasen - og herunder ikke mindst i begivenhederne omkring Parises befrielse - kom de politiske modsætninger især mellem kommunister og gaullister, dog til at spille en betydelig rolle.

Det vil imidlertid føre for vidt at gå nærmere ind på det meget komplicerede politiske spil i den parisiske modstandsbevægelse i disse augustdage i 1944. Her skal i det væsentlige kun refereres nogle faktiske begivenheder og specielt politistyrkens rolle i byens befrielse.

Nr. 3 fra venstre i forreste række (sort hår og lille moustache) er formentlig Alexandre Parodi, nr. 4 politipræfekten, Charles Luizet, soldaten med kepi er kaptajn Raymond Dronne. Yderst t.h. (med armbind) general Jacques Chaban-Delmas. Billedet er formentlig taget i politipræfektaturen tidligt om morgenen den 25. august 1944

Optakten

Søndag den 13. august 1944 nedlagde adskillige jernbanefunktionærer arbejdet, og i løbet af mandagen og tirsdagen bredte strejken sig. Den 14. august mødtes lederne af politiets modstandsorganisationer for første gang og dannede nu en fælles befrielseskomité. Denne komité udsendte en opfordring til politipersonalet om at gå i strejke den næstfølgende dag, den 15. august. Den Vichy-udnævnte politipræfekt, Amédée Bussiére, udsendte flere gange appeller til sit personale om at undlade at efterkomme opfordringer til at gå i strejke, indkaldte personalet til et møde, hvor han ville tale »åbent og ærligt«, som han udtrykte det, ja, han gik endda så vidt, at han afskedigede den ellers nyudnævnte politidirektør. Men hans anstrengelser var forgæves. Strejken blandt politipersonalet var næsten 100% effektiv.

Hele torsdagen den 17. august gik hen med diskussioner. Diskussionerne drejede sig ikke om, hvorvidt der skulle opfordres til åbent oprør mod tyskerne, for det var alle enige om, men kun om, hvornår signalet skulle gives.

Situationen er højst usikker. Hvor de allierede styrker står, ved man ikke, fordi den allierede ledelse af strategi-

ske grunde har mørkelagt bevægelserne. Specielt er man uden kendskab til, at de allierede slet ikke agter at gå mod Paris, men at planen går ud på at omgå Paris, idet man mener, at når Paris først er omringet, vil byen falde som en moden frugt, og kampe i selve byen med alt, hvad det indebærer, vil måske kunne undgås. Man ved heller ikke i Paris, at Hitler allerede den 7. august ved udnævnelsen af den nye kommandant i Paris, general von Choltitz, har pålagt ham at holde Paris for enhver pris og at forvandle byen til en ruinhob, hvis det alligevel skulle lykkes de allierede at erobre den. Man ved heller ikke, at en tysk sprængningskommando allerede er i fuld gang med at anbringe sprængladninger i så godt som alle parisiske bygningsværker af betydning: kaserne, fængsler, ministerier, gas- og elværker, jernbaner, fabrikker, ja, endog i nationens historiske klenodier som Nôtre Dame, Sacré Coeur, Invalides, Louvre, Eiffeltårnet m.m.

Fredag den 18. august giver modstandsbevægelsen ordre til generalstrejke, men åben rejsning er endnu ikke besluttet. Der foreligger dog allerede nøjagtige planer for erobring af bestemte centrale punkter i hovedstaden, og de

modstandsenheder, der skal udføre opgaverne, ligger klar. Alle venter nu kun på signalet til den endelige rejsning mod besættelsesmagten.

Politiet indleder rejsningen

I denne situation beslutter de Gaulles politiske repræsentant i CNR, Alexandre Parodi, at komme modstandsledelsen i forkøbet. Han giver Yves Bayet ordre til - i spidsen for Honneur de la Police og dermed også for de øvrige modstandsgrupper inden for politiet - at sætte sig i besiddelse af politipræfektaturen tidlig næste morgen lørdag den 19. august.

I løbet af natten og i de tidligste morgentimer samles flere hundrede politifolk fra alle kanter af Paris på den store plads mellem Nôtre Dame og den mægtige politipræfektur. Det sker ganske åbenlyst og uden hensyn til den gældende spærretid. Klokkeren syv banker man på præfektorens port, og en vagt åbner porten på klem, en politimand sætter foden imellem, og ind strømmer omkring 2.000 politifolk.

Omtrent samtidig vågner politipræfekten monsieur Bussiére, der har tjenestebolig i præfektoren. I de sidste dage har han på grund af strejken været næsten alene. Han kikker ud ad vinduet.

Nede i gården står i hundredvis af hans mænd, bevæbnet med pistoler, geværer og håndgranater. De er samlet om en slank, lyshåret mand med et tricolorefarvet armbind. Det er Yves Bayet. Med høj stemme forkynder han netop i dette øjeblik: »I republikkens og Charles de Gaulles navn tager jeg hermed politipræfektoren i besiddelse.« Denne meddelelse bliver modtaget med hurraråb, og de mange politifolk istemmer med begejstring Marseillaisen.

Knap fjorten dage forinden havde de Gaulles regering i Algier udnævnt det befriede Korsikas politipræfekt, Charles Luizet, til - når øjeblikket er kommet - et overtage politipræfektoren i Paris efter den Vichy-udnævnte Bussiè-re.

Nu er øjeblikket kommet, og allerede ved 11-tiden om formiddagen rykker Charles Luizet ind i politipræfektoren som chef for hele det parisiske politis 20.000 mand store styrke. Fra flagstangen vajer Tricoloren allerede, for første gang i fire år fra en offentligt bygning i Paris.

Lederen af den lokale parisiske modstandsbevægelse

gør umiddelbart efter besættelsen af politipræfektoren et energisk forsøg på at skaffe sig kommandoen over præfektoren, men han afvises. Han er kommet for sent.

Bortset fra denne mislyd i den lagte plan forløber begivenhederne byen over nogenlunde som fastlagt i planen.

Kampen

Politipræfektoren bliver i løbet af formiddagen sat i forsvarstilstand ved hjælp af barrikader og sandsække, som man har liggende i kældrene. Kun en mindre del af de 2.000 mand, der har været med om morgenen, kan blive i præfektoren, for man har hverken mad, våben eller ammunition til så mange.

Om eftermiddagen kommer der nogle angreb på præfektorens bygninger. Nogle tyske vogne med maskingeværer patruljerede i de omliggende gader og skød her og der. Ved halvto-tiden beskydes to pansrede køretøjer og to fodfolksvogne af politiet og efterlader ti fanger. Mellem kl. 16 og 17 beskydes to tyske køretøjer den port, der vender ud mod Nôtre Dame-pladsen, men trækker sig så - uvist af hvilken grund - tilbage.

Ved 17-tiden forsøger nogle infanterister at snige sig ind mod politipræfektoren, men mange bliver ramt af politiets skarpskytter, og resten opgiver så.

Ikke desto mindre er situationen alt andet end beroligende, for de 500 forsvarere af præfektoren er kun ringe bevæbnet: 1 stk. maskingevær og et halvt hundrede maskinpistoler, og det begynder at blive sparsomt med ammunition. Man vil nu næppe være i stand til at vedligeholde en ildkamp mere end halvanden time. Parises guvernør, general von Choltitz, må antages at disponere over mindst 60 kanoner, et tilsvarende antal flyvemaskiner og mange køretøjer. Men han tøver med at indsætte materiellet. Kun mindre patruljer bliver sendt ud. Måske anser han ikke opstanden for særlig betydningsfuld, set ud fra et rent militært synspunkt?

Våbenhvilen

I denne spændte situation kommer der en svensker ind i billedet. Det er den svenske generalkonsul, Raoul Nordling, hvem det lykkes at etablere en kortere våbenhvile mellem modstandsbevægelsen

sen og general von Choltitz. Det sker i løbet af natten mellem den 19. og 20. august, altså natten til søndag.

Våbenhvilen bliver dog ikke rigtig overholdt fra nogen af siderne, men den skaffer alligevel modstandsbevægelsen en slags pusterum, som den bl.a. benytter til at sætte sig i besiddelse af Parises rådhus.

I løbet af søndagen forstærker tyskerne deres aktiviteter, og mange steder overtager de igen initiativet. En del politistationer og andre offentlige bygninger, som er blevet besat af modstandsstyrker, tages tilbage. I løbet af natten til mandag bliver omkring et hundrede parisere dræbt, medens tyskerne kun mister 5 mand.

Våbenhvilen går i opløsning

Våbenhvilen er efterhånden gået helt i opløsning. Situationen bliver stedse mere fortvivlet for modstandsbevægelsens folk. Man ved nu, at de allierede ikke har planer om at sende soldater direkte mod Paris, men at man i stedet agter at omgå byen, ja, at nogle allierede panservognstyrker allerede befinder sig et godt stykke sydøst for Paris. Fra forskellige sider af modstandsbevægelsen og på forskellige måder rettes der nu de mest indtrængende bønner til den allierede øverstbefalende, general Eisenhower, om at ændre planerne og sende soldater ind i Paris. Men foreløbig er alle henvendelser forgæves.

Under kampene er det imidlertid lykkedes modstandsbevægelsen at skaffe sig en del våben- og ammunitionsforsyninger ved erobring af tysk materiel, således har bl.a. politipræfektoren gennem det underjordiske Metro-net fået tilført en del forsyninger, men langt fra tilstækkeligt. I øvrigt tiltager kampene i heftighed og grusomhed i løbet af tirsdagen.

Onsdag den 23. august må der konstateres en svindende optimisme hos pariserne. Ammunitionen er igen ved at slippe op, og tabene er alvorlige. 500 parisere har indtil nu mistet livet, og 2.000 er blevet

I dækning bag sandsække på en af Seinebroerne under opstanden i Paris i august 1944. Bevæbningen synes sparsom

såret siden opstandens begyndelse. Levnedsmiddelsituationen nærmer sig også det katastrofale, og appellerne til de allierede om at komme Paris til undsætning synes stadig ikke at give noget resultat. Overalt i byen forstærker tyskerne aktiviteten.

Eisenhower ændrer planen

I politipræfektoren er ammunitionen nu næsten sluppet op. Tre tyske kampvogne opholder sig hele formiddagen den 24. august på pladsen foran Nôtre Dame, som om de blot venter på, at politiets ammunition skal slippe op.

Endelig kommer den længe ventede melding om, at general Eisenhower har ændret angrebsplan og nu alligevel sender soldater direkte mod Paris. Ved middagstid kaster et lille Piper Club fly et budskab ned i politipræfektorens store gård. Budskabet er fra general Leclerc, chefen for 2. franske panserdivision, og det lyder i al sin korthed sådan: »Tenez bon. Nous arrivons.« (Hold ud - vi kommer).

Befrielsen

Og de kom.

Sent på eftermiddagen nåede tre kolonner af 2. franske panserdivision Parises bygrænse på tre forskellige steder. Klokken 21.22 nåede de første panservogne under ledelse af kaptajn Raymond Dronne frem til Parises rådhus, og knap en time senere var de ved politipræfektoren. Her indrettede kaptajn Dronnes foresatte, oberst Billotte, næste formiddag, fredag den 25. august, sin kommandocentral, og her, i politipræfektens billardsalon, modtog han samme formiddag panserdivisionens chef, general Leclerc.

I løbet af eftermiddagen indtog oberst Billottes tropper hotel Meurice efter en hård kamp. Her var den tyske kommandants hovedkvarter, og her måtte von Choltitz overgive sig til oberst Billotte.

Von Choltitz blev derefter bragt til politipræfektoren, og her - i politipræfektens billardsalon - underskrev han kapitulationsakten.

Paris var befriet, og det parisiske politis 20.000 mand havde spillet en betydelig og på sin vis afgørende rolle.

Baggrunden for, at de kunne komme til at spille denne rolle, var naturligvis, dels at de var bevæbnede, omend kun med lette våben, og dels at det var mandskab, der var vant til at arbejde sammen og under kommando. Disse forhold svarede i høj grad til den danske politistyrkes situation på samme tidspunkt. Hertil kommer, at de parisiske politifolks indstilling - bortset fra et ringe mindretals - var afgjort tyskfiendtlig. Også i denne henseende svarede det til forholdene i den danske politistyrke.

Tyskerne var næppe blinde for disse paralleller i september 1944.

Begivenhederne er skildret på grundlag af bl.a. Jørgen Hæstrup: Den 4. Våbenart, Odense Universitetsforlag 1976, André Maurois: Frankrigs Historie, H. Hagerup 1953, Dix Siècles d'histoire de la Police Parisienne, udgivet 1946 af Préfecture de Paris, og især den detaljerede beskrivelse i Larry Collins og Dominique Lepierre: Brænder Paris?, Branner og Korch 1965. For konklusionerne er dog ingen anden end forfatteren ansvarlig.

29. august 1943 og 19. september 1944

Af *Musse Hartig*

Hver gang jeg tænker på 29. august 1943, dukker der nogle helt bestemte billeder op i min erindring. Billeder fra en varm sommer, hvor følelsen af noget afgørende var ved at nærme sig. Stemningen var blevet mere og mere spændt mellem os og besættelsesmagten. Sabotagen var taget til og i det hele taget opførte vi os ikke som en besat (ovenikøbet fredelig besat) nation burde opføre sig efter tysk recept. Hvad var mere naturligt for dem end at besvare opsætsigheden med et ultimatum til regeringen - og det gjorde de så!

Men hvad var svaret fra dansk side? Ja, svaret var mangelfuldt, og rygterne svirrede, men ét var sikkert, forholdet mellem den danske regering og besættelsesmagten skærpedes - regeringen afviste det tyske ultimatum. Tyskerne viste sig *ikke* at være så flinke, som *nogen* måske havde troet. De første henrettelser begyndte, og der blev indført spærretid mellem kl. 8 aften og kl. 5 morgen.

NOGET AF DET, der gjorde stærkest personligt indtryk på mig var, at viceadmiral Vedel gav ordre til at sænke den danske flåde. Den

29. august tidligt om morgenen blev vi vækket af nogle voldsomme eksplosioner. De kom ude fra Flådens Leje, det fik vi at vide af en nabo, så vi fik travlt med at komme op på loftet, hvor vi bedre kunne følge slagets gang. Selvom den danske flåde stod vore hjerter nær, jublede vi hver gang, der gik en bombe - hellere se skibene på bunden af havnen end i tyskernes hænder. Det var søværnets klare nej til enhver form for samarbejdspolitik.

SAMTIDIG internerede tyskerne den danske hær, så nu stod vi uden hær og flåde - en foruroligende tanke - men vi havde os selv!

Mærkeligt nok gav det ikke anledning til større postyr, den almindelige dansker havde åbenbart nok at se til med rationeringer og andre besværligheder - der skulle mere til end det, end ikke henrettelserne gav større udslag, udover i den snævre kreds, der kendte ofrene.

De kommunistiske fanger i Horserød, der ikke nåede at flygte 29. august, blev sendt til KZ-lejr i Tyskland - til Stuthof - ned til et helvede som selv vi knapt kunne forestille os. Det fik modstandsbevæ-

Gutenberghus

gelsen til at knytte næverne, det var jo vore kammerater, der blev deporteret.

Men modstandsbevægelsen arbejdede forbitret videre under næsten de samme forhold som før 29. august. Det evige spørgsmål om logier trængte sig stadig på, mangelen på våben var lige stor, men viljen til at fortsætte kampen var blevet mere indædt.

Kaj Munk blev myrdet i ja-

nuar 1944 - et skammeligt clearingmord, der ramte dybt i mange danske hjerter. En digterpræst myrdet - dette var for meget!

ENDELIG KOM det tidspunkt, hvor alt kom til at stå lynende klart, skåret ud i pap. Dagen, hvorfra der ikke var nogen vej tilbage. Riffelsyndikatet blev saboteret, omgående besvaret fra tyskerne side med henrettelsen af 8 fanger i

Vestre Fængsel, vilkårlige nedskydninger af danske borgere og den i forvejen forhadte spærretid.

Dette var dråben, der fik bægeret til at flyde over, for samtidig blev københavnerne elskede Tivoli schalburgteret, Langeliniepavillonen brændt, det forhadte Schalburgkorps slog sig rigtig løs. Nu var det nok - B&W arbejderne gik hjem!

Folkestrejken i København

var en kendsgerning; tyskerne gjorde, hvad de kunne for at slå den ned, men uden held. Folk var »bedøvende ligeglade«, mange blev skudt, flere blev sårede - der havde bredt sig en næsten euforisk stemning i byen, man dansede omkring bål i Istedgade og drak erstatningskaffe, man var fandenvoldske. Men forandrede det noget for os, blev det lettere at være illegal, blev det mindre farligt? Snarere tværtimod - vi måtte vente til 4. maj 1945, der vrimlede det så til gengæld med 6. maj-folk.

ENDNU EN GANG SLOG LYNEN. 19. september 1944 ramte det politikorpset. De blev arresteret for »manglende samarbejdsvilje«, men det var nok mere Hipo-korpset, som tyskerne ønskede på banen, de for frem med en brutalitet, som man ikke kunne tiltænke det danske politi. Hidtil havde vi da haft dansk politi som en slags tryghed, nu ville der sikkert komme en tid med total lovløshed, bankrøverier, sortbørshandlerne ville få frit spil, alskens utøj ville florere.

Nej, politiet kunne vi ikke undvære! Men det blev vi tvunget til, for en stor del af politikorpset blev deporteret til KZ-lejren Buchenwald, de blev hentet på deres tjenestesteder, mange, der ikke var på tjeneste, blev også taget, for det er ikke så nemt for en politimand at gemme sig i mængden - de har en særlig måde at føre sig på, en »patuljegang« kan man måske kalde det - hænderne på ryggen, afmålte skridt, ranke! Ikke til at tage fejl af.

Vi var selv blevet illegale i 1944, og for mig er datoerne 29. august 43 og 19. september 44, uløseligt knyttet sammen.

Hvilken lære kan vi så drage af disse to datoer? Nazismen er ikke død, som vi håbede dengang, men den kan og skal bekæmpes nu som før - men ikke med vold, ikke med terror som de selv står for. Nej, lad dem dumme sig, for deres politiske »filosofi« holder ikke, den er let at vælte.

Giv dem den politiske røvfuld, de trænger til!

København, den 29. August 1943.

Bekendtgørelse.

De sidste Begivenheder har vist, at den danske Regering ikke mere er i Stand til at opretholde Ro og Orden i Danmark. De af fjendtlige Agenter fremkaldte Uroligheder retter sig umiddelbart mod den tyske Værnemagt. Jeg proklamerer derfor i Henhold til Artiklerne 42—56 i Haager Landkrigsordningen den

militære Undtagelsestilstand i Danmark.

Med øjeblikkelig Varsel anordner jeg følgende:

- 1) Embedsmænd og Funktionærer ved de offentlige Myndigheder og Institutioner skal loyalt fortsætte med at opfylde deres Embedsforpligtelser. De skal efterkomme de Anvisninger, som bliver givet af de indsatte tyske Opsynsmænd.
- 2) Sammenstillinger og Ansamlinger af flere end 5 Personer paa Gaden og paa offentlige Steder er forbudt, ligeledes er alle Forsamlinger, ogsaa de ikke offentlige, forbudt.
- 3) Lukketiden fastsættes til Mørkets Frembrud. Fra dette Tidspunkt er ogsaa enhver Trafik paa Gaden forbudt.
- 4) Enhver Afbenyttelse af Post, Telegraf og Telefon er indtil videre forbudt.
- 5) Enhver Strejke er forbudt. Opfordring til Strejke til Skade for den tyske Værnemagt fremmer Fjenden og straffes i Reglen med Døden.

Overtrædelser af forestaaende Bestemmelser vil blive straffet ved de tyske Standretter.

Mod Voldshandlinger, Sammenstillinger o. s. v. vil der hensynsløst blive gjort Brug af Vaaben.

Enhver Borger i Danmark, som overtræder denne paa folkeretligt Grundlag hvilende Krigslov, tilsikres Personens og Ejendomsretter i Henhold til Lovene.

**Den Øverstbefalende for de tyske Tropper
i Danmark:**

sign. **von Hanneken,**
General der Infanterie.

Plakaten med den tyske kundgørelse var slået op overalt

Landsmøde 1989

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen afholder sit landsmøde 1989 i Kolding i dagene den 28.-29. august.

I landsmødet deltager delegerede fra samtlige afdelinger i landet, og i år er sydøstjydsk afdeling arrangør af Landsmødet.

Mødet holdes på Koldinghus Staldgård, der er et historisk sted, idet Gestapo her havde sit hovedkvarter for det syd- og sønderjyske område.

Landsmødets delegerede og gæster samles mandag den 28. august mellem kl. 11 og 12, der spises frokost kl. 12.00 på Staldgården, og kl. 13.00 begynder landsmødet.

Dagsorden for landsmødet den 28. august

1. Valg af 2 dirigenter og 2 sekretærer
2. Beretning
3. Regnskab
4. Indkomne forslag
5. Valg af formand, næstformand, kasserer, sekretær og et bestyrelsesmedlem
6. Valg af revisor og revisor-suppleant
7. Næste landsmøde
8. Eventuelt

Hver afdeling kan møde med 5 delegerede samt det af afdelingen valgte medlem til landsledelsen.

Tirsdag den 29. august Kl. 08.30 Kransnedlæggelse ved mindestenen ved Staldgården
Kl. 09.00 Landsmødet fortsætter

Kl. 11.00 Rundvisning på Koldinghus v/museumsinspektør Dedenroth-Schou
Kl. 13.00 Frokost
Kl. 15.00 Afslutning

**Aftenfesten på Koldinghus Slot,
Riddersalen, mandag den 28.
august kl. 19.00**

**Kl. 19.00 Festmiddag. Menu:
Urtesuppe med nye grøntsager,
kalvekølle m/flødesauce,**

tranebær og waldorfsalat,
jordbær med lemonsauce,
kaffe med sans souci chokolade.

**Festtaler: Karl Otto Meyer,
Sydslesvig**

**Underholdning: Skuespiller
Jan Schou, Sans Souci, Kolding**

Musik: Bent Arpe, Kolding
**Efter middagen: Dans til kl.
01.00. Bar i salen.**

Pris: kr. 190.00

**Frokost mandag 28. august
kl. 12.00**

Sild - skipperlabskovs - ost.
Serveres på Staldgården.

**Frokost tirsdag 29. august kl.
13.00**

Sild m/løg og capers. Forloren skildpadde m/flutes og smilende æg.
Serveres i Sans Souci, Glassalen.

**Fange
på
Staldgården
Læs næste
side**

Pr. 3 For Kolding og Omegn August 1943.

TYSK KRÆV OM STORE DELE AF KOLDING HAVN!

Byraadet siger Nej, men hjælper det noget?

Tyskerne dominerer i Kolding By mere end de fleste Steder. Hoteller, Skoler, Butikker, Lejligheder, Villaer m.m. lægger de Beslag paa, og flere og flere Barakker skyder op næsten som var det giftige Padehætte.

Det sidste nye er, at Værnemagten har stillet Krav om at overtage store Arealer paa Kolding Havn, hvor man har til Hensigt at bygge et stort Hurtigbaadsværft, der skal beskæftige flere Hundrede Arbejdere.

Kravet er blevet fremsat overfor Kolding Byraad, hvis Forhandlere selvsgt nægtede at give Tyskerne de krævede Arealer. Dette bevirkede, at Værnemagten, hvis Talsmand i dette Tilfælde er den berygtede Leutnant Møhler, som hævder, at han saa gerne vil gøre alt muligt godt for Kolding By, henvendte sig til Statsminister og Udenrigsminister Erik Schavenius for at få Hjælp af ham.

Schavenius sendte et Par Lakajer, som skulde lægge Pres paa Byraadet herovre, men her løb de Panden imod. Lakajerne kom til Kolding, hvor de samlede Værnemagten's Repræsentanter og Byraadets Udvalg til Møde. Byraadets Folk var standhaftige og sagde Nej, men gik dog tilsidst ind paa at forelægge Sagen for det samlede Byraad i et nyt Møde.

Det Møde har fundet Sted, og efter hvad vi erfarer, vedtog Raadet aldeles enstemmigt ikke under nogen Form at give Tyskerne Havnen.

Forleden henvendte Leutnant Møhler sig saa til Borgmester Juhl og meddelte, at nu var Sagen i Orden, idet han havde faaet Inden- og Udenrigsministerens Tilladelse. Juhl var imidlertid klar over, at man ikke kan tro eet Ord af, hvad en Tysker siger, og da han intet havde hørt fra København, rettede han en Forespørgsel til de to Ministerier, der benægtede, at Sagen var i Orden. Denne Besked maatte Møhler gaa med, men alligevel er Værnemagten gaaet i Gang med Forberedelser paa Havnen til Arbejderne.

Indenrigsminister Jørgen Jørgensen har i den sidste Tid to Gange været i Kolding i Anledning af Tyskernes Krav, nemlig Onsdag den 4 og Fredag den 6 August.

Byraadets Stilling til Sagen er glædelig, men med det Kendskab, vi har til Schavenius og Værnemagten, er vi dog ikke i Tvivl om, hvad det endelige Resultat bliver. Det turde dog være givet, at uanset hvad Tyskerne opfører her i Byen, vil det før eller senere blive udslettet af Sabotører eller Royal-Airforce...

Budstikken for Kolding og Omegn, der udkom hver måned fra juni 1943 til januar 1944, udløste en af de største Gestapo-razziaer i landet, hvor omkring 40 koldingensere, deriblandt redaktionsudvalgets medlemmer, blev arresteret. Hele bladgruppen blev revet op. Fem medlemmer af bladgruppen mistede livet i de tyske koncentrationslejre. Bladets hoved med Koldinghus Slotsruin og de to hænder, der udveksler budstikken, er tegnet af Carl Ewald Nielsen, der var skiltemaler. Også han blev deporteret til Tyskland. Et særnummer af bladet udkom i et oplag på 5-6000, mens oplaget ellers lå på mellem 300 for det første nummer og 3000 for det sidste.

Staldgården

*Gestapos hovedkvarter for
Sydjylland ved Koldinghus*

Af J.B. Holmgård (75.091 Sachsenhausen)

Staldgården i Kolding, der var nabo til Koldinghus, var ikke et sted, jeg nogensinde havde været af tyskerne. Egentlig mærkeligt, i betragtning af at jeg havde gået i skole i Kolding i syv år og derefter været journalist i byen i seks år.

Efter den 29. august 1943 var det ikke længere det danske politi, vi som modstandsfolk skulle være på vagt over for, men Geheime Staatspolizei. Gestapo rykkede ind på Staldgården den 9. oktober 1943 og oprettede her sit hovedkvarter for Sydjylland. Den første chef for Gestapo var Kriminalobersekretær August Wilhelm Naujock, en ikke synderligt begavet, hidsig politimand med et lille Hitler-overskæg. Den 2. juni blev han forflyttet til Esbjerg, hvor man oprettede en underafdeling af Gestapohovedkvarteret på Staldgården, og afløstes af Kriminalrat Thees Burfeind.

Alene navnet Staldgården kunne i de sidste halvandet år af besættelsen få uhyggen til at brede sig i det sydlige Jylland. Her kom, bortset fra de politiske fanger, tyskernes håndlangere og stikkerne, ingen, hvis de ikke havde et ganske særligt ærinde som forældre, koner eller kæresten til de pårørende, som var blevet arresteret.

Den første og største »invasion« af arresterede på Staldgården, hvoriblandt jeg selv var, skete natten til den 3. december 1943, hvor tyskerne slog til mod det illegale blad i Kolding, Budstikken, som længe havde været en torn i øjet på dem.

Gestapo, tyske politisoldater og danske håndlangere med den berygtede Brinkmann i spidsen stormede den nat Jydske Tidende, hvor jeg var redaktionssekretær. Sammen med chefredaktør An-

dreas Sørensen og typograf Ejner Mortensen blev jeg i den bælgmærke nat ført til Staldgården, hvor vi straks fik kærligheden at føle.

I nattens løb kom flere og flere arrestanter til, og vi blev stillet med ansigterne op mod muren, hænderne bag nakken og med streng ordre til ikke at vende os om eller tale med hinanden. Alle, der ikke parerede ordre, blev sparket eller slået. Truslen lød: »De, der ikke makker ret, får en kugle for panden. Nu ved I, hvordan tonen er hos os!«

De fleste af os måtte stå hele natten og næste dag med - i 16 timer - med ansigterne mod muren uden at få hverken vådt eller tørt. Jeg blev selv en overgang ført ind i et andet lokale, hvor aktionsleder, en politikommissær Carstens, gav mig et stykke papir og en blyant med beskeden: »Skriv navnene på dem, du har arbejdet illegalt sammen med, eller du bliver skudt!« Samtidig trak han sin revolver som for at vise, at det var alvor. Han fik et blankt stykke papir tilbage, og jeg var hverken under det første eller de senere forhør på Staldgården udsat for tortur. Formentlig fordi ingen af dem nogensinde fandt ud af, at jeg var Budstikkens redaktionssekretær eller redaktør. Jeg blev arresteret, fordi jeg bag mit skrivebord på avisen havde en mappe fyldt med et enkelt eksemplar af hele den danske illegale presses nyeste numre, som netop var ankommet fra København, og fordi man havde fået mit navn ved en razzia mod Studenternes Efterretningstjeneste.

Det lykkedes beklageligvis Gestapo på Staldgården at få Budstikken lukket, men det skyldtes først og fremmest, at nogle af de først arresterede efter at være blevet truet på livet, afslørede alt, hvad de

vidste, og satte en sand bølge af arrestationer i gang.

En af dem, Johannes Rasmussen, der derefter gik under navnet »Snogen«, blev en af besættelstidens værste stikkere og en af de få, som blev henrettet. Angiverne blev sat ind i cellerne til os som såkaldte »cellestikkere«. Jeg fik selv fornøjelsen at få besøg af en af dem, uden at han fik noget ud af det, men sad ellers hele tiden, indtil vi blev sendt via Horserød til KZ-lejren Sachsenhausen, i isolation.

Langt de fleste forhør på Staldgården var ledsaget af brutalitet og tortur. Folk blev pisket, sparket og slået i ansigtet, så blodet flød, for så i det næste forhør at blive behandlet korrekt. Jeg var selv ude for i et forhør at blive truet på livet og overfuset, hvorpå man så i det næste forhør gav mig konfekt og cigaretter.

Den 4. maj 1945 om aftenen fik Gestapo på Staldgården ordre fra København om at sætte sig i bevægelse sydpå. Papirer blev brændt i den store kamin i chefens forkontor, og alt var vild forvirring. Koldingenserne og syd- og sønderjyderne kunne ånde lettet op. I dag er der indrettet museum i en af cellerne på Staldgården.

*

Et særligt afsnit af Staldgårdens historie udgør den tid, hvor Gestapo under krigen 1940-45 havde hovedkvarter på Staldgården, fra 1943 til krigens slutning, og hvorom endnu vidner Gestapocellen i SØ-hjørnet. I denne epoke sad mangen god dansk frihedskæmper fangen og var til forhør på Staldgården, forhør, hvor der anvendtes midler til tortur, som hørte middelalderen til. Torturinstrumenterne findes udstillet i den før omtalte celle II.

Tyskerne blev i deres arbejde på Staldgården bistået af danske stikkere, hvoraf 4 efter krigen blev henrettet for deres misgerninger mod deres landsmænd. Mange af de mennesker, som de angav, blev henrettet, og mange døde under opholdet i tyske

koncentrationslejre. Det var en mørk tid i den gamle Staldgårds historie.

*

Efter Hjemmeværnets oprettelse har dette haft kontorer, depoter og undervisningslokaler, som meget intensivt benyttes.

Foruden kontorer, tegnestuer, depoter og undervisningslokaler er der 2 salon-skydebaner, lokaler for officersundervisningen, kvarter for de menige og 3 boliger, 1 for gartneren, 1 for skriveren ved kommandantskaberne og 1 for chefen for bygningsdistriktet, der tillige er garnisons- og kasernekommandant.

Mindedag i Hvidsten

Torsdag den 29. juni kl. 19.00 samledes man ved mindelunden i Hvidsten for at minde 45 års dagen for Hvidstengruppens henrettelse.

Der var mødt folk fra området, Foreningen Gestapofangerne, Randers afd. og Hjemmeværnet. Gestapofangerens fane og Hjemmeværnets 4 faner var opstillet.

Man sang først: Det haver så nyligen regnet, og så blev der nedlagt en krans fra menighedsrådet, en krans fra Sigfred Jensen, Randers, en buket fra Gestapofangerne og en krans fra Hjemmeværnet.

Højtideligheden sluttede med, at der blev sunget: Altid frejdig. Derefter kørte man til Gassum kirke, som var fyldt til sidste plads. Kirken var ualmindelig smukt pyntet med blomster, og Gestapofangerens og Hjemmeværnets faner var i koret med fanevagter.

Gudstjenesten forløb som en sanggudstjeneste med tekstlæsning. Der indledtes med »Prins Jørgens March«.

Efter gudstjenesten samledes man på kirkegården for at tage flaget ned og rulle fanerne sammen.

Menighedsråd, Gestapofangerne og Hjemmeværnet samledes til sidst på Hvidsten Kro til et stykke mad og en kop kaffe. F.G.R.

Danmarks bøddel endelig død

Og i maj udkom Werner Bests interessante, men ikke alt for troværdige erindringer på dansk

Dr. Werner Best, i mine øje en særdeles opportunistisk og kynisk nazi-politiker og embedsmand og Hitlers forlængede arm i Danmark 1942-45, er omsider død. I Düsseldorf, hvor han også blev begravet i stilhed, og hvor han tilbragte de senere år. Dødsfaldet skete omkring 20. juni 1989 og nåede til danske dagblade den 26. juni. Han blev 85 år.

Best var ud af en småborgerlig familie. Som en anden Heinrich Himmler. Han blev tidligt jurist og dr.jur. Allerede i 1930 meldte han sig under Hitlers faner og indtrådte 1931 i det siden med rette så berygtede SS-korps. Han havde SS-mærket og medlemsnummeret 23.337 indristet i venstre armhule. Tidligt begyndte han på luskestreger, så han blev afsat som dommerfuldmægtig i Hessen.

Han havde udarbejdet nogle papirer over, hvordan nazisterne med terror kunne kæmpe sig til magten i en given situation, de såkaldte Boxheimer-dokumenter. Og han stod til en højforræderisigtelse.

»Blodhunden fra Paris«

Men egentlig småting i forhold til hans senere meriter. Han blev hentet til en topstilling i Gestapo i 1933, da Hitler blev tysk kansler. Han var med til at opfinde »Ersatzgruppen«, altså enheder af politi og SS, der siden, efter krigsudbruddet i 1939, brugtes til at terrorisere og udrydde fx jøder og polakker. Samtidig forfattede han en række juridiske skrifter. 1940, da Hitler besejrede Frankrig, brugte man Best som chef for civilforvaltningen i den besatte del af Frankrig. Her fik han snart tilnavnet »Blodhunden fra Paris«.

1942, i november, forsatte man ham til København, hvor han skulle være øverste politiske leder over Danmark - fra tysk side. Altså sammen med militæret og Gestapo få tingene til at glide. Det var

han på nogle områder også ganske dreven til. Han indså, at hvis Tyskland ville have mange landbrugsvarer og en lang række andre ydelser bedst muligt ud af Danmark, så måtte man måske fare med lidt mere lempe end tilfældet var i en række andre besatte lande fx i Norge.

Han var ærkenazist, men mere udenrigsminister von Ribbentrops mand end fx SS-chefen, politimanden, hønseavleren og pedanten Heinrich Himmlers mand. Så vidt man kan skønne, balancerede Best længe med held mellem en lang række hjemlige instanser i Berlin. Opportunist til fingerspidserne.

Han var et langt stykke hen ad vejen enig med sit danske modstykke, den kølige og lige så kyniske diplomat og politiker Erik Scavenius om, at »dette lille latterlige land« skulle styres med en blanding af fløjlshandsker og så grovfilen. Fx overfor direkte modstandere af nazismen og alle dens ugerninger og overgreb. Men modstandsbevægelsen, hjulpet på vej af de begyndende tyske nederlag og vigen på nogle fronter, var også i Danmark på stærk fremmarch. Så 29.8.43 valgte regeringen at give op. Vi fik »departementschefstyret« med 9-mandsudvalget og en række andre kendte politikere i kullissen.

29.8.1943 - og jøderne

For Best nok noget af et nederlag. Han lod Gestapo og SS-sikkerhedstjenesten og terrorkorpserne af dansk indhold bolte sig mere frit end tidligere. Han var manden, som fik jødelove igang i Danmark i efteråret 1943, men især efter eget sigende - også manden, som lod noget sive ud om den kommende jagt på jøderne. Det skete via den tyske marineattaché von Duckwitz.

Best var en dreven mand, som ret tidligt så det kommende tyske nederlag. Sik-

kert et år før det kom. Det medvirkede til, at han søgte at bære kappen på begge skuldre. Modtog Hitlers vrede og bebrejdelser. Og holdt nær kontakt til stats- og udenrigsminister E. Scavenius og til departementschef Nils Svenningsen, det danske udenrigsministerium.

Best blev efter krigen idømt dødsstraf for krigsforbrydelser. Ved Københavns byret i 1948, men året efter nedsatte Østre Landsret dommen til bare 5 års fængsel. I 1950 forhøjede Højesteret det til 12 års fængsel. Men kun et år senere, endda på en dansk national mindededag fra besættelsen, nemlig 29. august, løslod Justitsministeriet Best fra Horsens Tugthus. Og udviste ham. Siden var han mange år en velbetalt jurist for nogle tyske industriforetagender.

Men flere gange verserede ny straffesager mod ham. Bl.a. for mord eller medansvar for 8700 franske jøders død. Og for massedrab på polakker. Alle sager strandede dog på hans alder og »svigten de hukommelse«, sagde man.

Erindringer allerede i 1950

Dette må være tyske domstoles hjælp til en landsmand. For helt senil var han langt fra. Han nedskrev allerede i fængselstiden i Horsens en række erindringer, som han

lod duplikere, da intet tysk forlag ville udgive dem, skønt de mest var stilet til et tysk publikum.

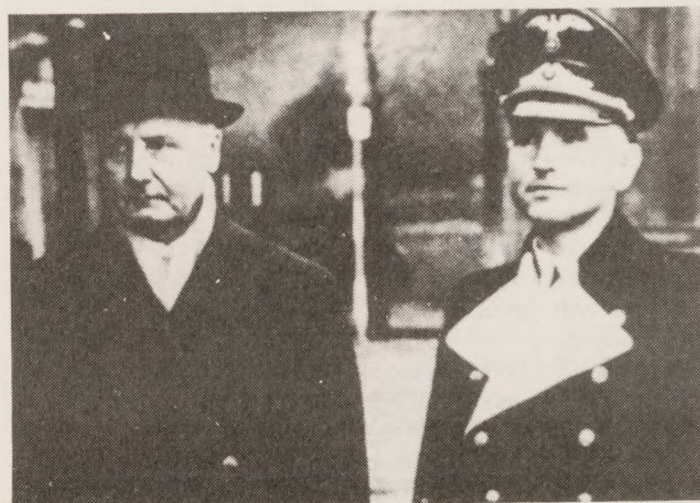
Erindringerne var for en stor del et ensidigt forsvar for alt, hvad han bedrev som politiker og »regent« i Danmark i de 2½ år her under besættelsen.

Senere besøgte den unge chefredaktør for det hjemmetyske blad i Nordslesvig, Siegfried Matlok, gentagne gange over ti år Best og havde også megen brevveksling med ham. Matlok udgav for et års tid siden på tysk Bests erindringer.

Ny dansk udgave

Nu for et par måneder siden udkom Bests erindringer, i Matloks regi, på dansk. Det er en fyldig bog på 366 sider, hvor det danske Holkenfeldts Forlag, sammen med Matlok, har målrettet bogen til det danske marked. Også prismæssigt, en billigbog til 98 kr. Her er en næsten 40 sider lang samtale mellem Matlok og Best. Her er vigtige data fra Bests liv.

Her er specielle »portrætter«, altså hvad Best mente om Hitler, Göring, Ribbentrop, Himmler, Heydrich, vor danske Erik Scavenius og den norske »fører«, major Vidkun Quisling. Bemærkelsesværdigt ved bogen, blandt meget andet, er, at Scavenius, som døde 29. nov. 1962, har skrevet forord til Bests erindringer i sin tid. Endda to lidt forskellige. De to mænd var, begge kolde og beregnende, venner til det sidste.

Erik Scavenius og Werner Best

En farlig mand

Best var noget af en Jekyll-Mr. Hyde, en sand dobbeltnatur. Ville gerne spille gentleman, men var dreven, snu, opportunist om en hals. Blot for samvittighed. Og en farlig mand for Danmark, fordi han trods alt ikke var lige så morderisk en skurk som Hitlers statholder i Norge, Josef Terboven, der - ligesom fx den tyske kommandant på Bornholm - gerne ville have kæmpet med nordmænd og englændere til det sidste.

Best siger et sted (side 362), at der »ikke findes partisaner i neutrale lande«. Og han mente, Frihedsrådet skulle have haft en aftale med tyskerne om, at man fra begge sider standser myrderierne og holder sig til de allermest nødvendige sabotagehandlinger. - Ja, den slags er jo nemt at nørkle ned efter krigen, men ligner slet ikke en Hitler-tro SS-embedsmand og jurist.

Jane Horney At Jane Horney, den smukke svensk-danske pige, var tysk spion, bekræftes ret tydeligt i bogen. Hun opsøgte Best i København både 28. og 29. december 1942. Efter hans erindring blot om nogle visa. Men »efter høj anbefaling fra Berlin«, husker han. Ingeniør Niels Ebbe Lundholdt, Fredericia, dansk sabotør, brød sammen med to kammerater juni 1945 ind i en villa i Sønderhav ved Kruså, som havde været benyttet af Best, og hvor man bl.a. fandt et sølvcigaretetui med dedikation fra Scavenius (side 120). Hvor vigtigt det var med den slags indbrud, efter 5.5.1945, ved jeg personligt ikke. Hvorimod jeg selv, ligesom gruppen »1944« i København, har været med til at tilbageholde morgenposten fra Centralpostkontoret i København til Bests hovedkvarter, altså Dagmarhus. »1944«-posten var bedre end den, mine kammerater og jeg fra gruppen og bladet »Dybølposten« fandt. Vor aktion skete omkring nytår 1944-45.

Best gør i sine erindringer naturligvis meget ud af, at der »kun« blev arresteret 477 danske jøder ud af de ca. 6000, der kunne have været

tale om. Og lader forstå, at det var ham, som fik Duckwitz til at advare bl.a. Hans Hedtoft, lige før aktionen skulle starte 1.10.1943. Men Best vil helst »glemme«, at der faktisk også var ham, der startede aktionen mod de danske jøder. Det lå i luften fra tysk side, at man en dag måtte gøre mod danske jøder, hvad man havde gjort af grusomheder mod jøderne først i Tyskland og siden overalt, hvor tyskerne i de år skaltede og valtede.

Sminkede memoierer

Best greb så afgørende ind i

mange danskes liv i de 2½ år, han »regerede« her, at man ikke sådan bliver færdig med ham. Der kunne citeres meget fra hans »erindringer«. En nyttig bog, hvor meget besættelsestidsstof og oversigter er med i den danske udgave.

At man så må anholde ham for forkerte formuleringer og »sminkning« af kendsgerningerne gang på gang er noget helt andet. Hans meninger er efterrationaliserede og brugt som et bevidst dækskjold for ham i tiden efter 5.5.1945, da han skulle stå til regnskab for de blodige år i Danmark.

Johs. Rasmussen

Runde dage

ved
Poul Nielsen

(15/8-31/8 - se blad nr. 3)

Christian Rasmussen, Richardt Granholms Alle 6, 2770 Kastrop, 85 år den 2. september.

Anna Christoffersen, Rådhusvej 21, 9670 Løgstør, 70 år 5. sept.

Richard Christensen, Engdalgårdsvej 56, 8330 Beder, 70 år 6. sept.

Rigmor V. Jensen, Herning-gade 5, 2100 København Ø, 60 år 6. sept.

Tove Jeppesen, Svendbjergvej 1A, st., 2650 Hvidovre, 75 år 7. sept.

Hanne Otte, Baneringen 9, 3660 Stenløse, 65 år 7. sept.

Bengt Ryhl Olsson, Paradisvænget 10, 2840 Holte, 70 år 7. sept.

Reinhardt Rosengren, Muldager 24, 2., 2700 Brønshøj (Buchenwald) 80 år 8. sept. Bortrejst på dagen.

Aage Buhl, Svinget 28, st., 2300 København S (Buchenwald) 75 år 8. sept.

Helge Jensen, Digestykket 99, 2730 Herlev (Buchenwald) 70 år 8. sept.

Gunnar Mølgaard, Haderslevvej 106, 6000 Kolding (Buchenwald) 70 år 8. sept.

Jens Ulrich Parkø, Harekær-gaardsvej 47, 4050 Skibby, 70 år 8. sept.

Helmer Ingolf Olsson, De Gamles By, afd. M.J. stue 171, 2100 København Ø (Dachau 142.630) 70 år 10. sept.

Alfred Jacobsen, Konrad Jørgensensvej 23, 6000 Kolding, 70 år 11. sept.

Kristian Sørensen, Krage-lundsalle 1 C, 8270 Højbjerg, 70 år 11. sept.

Svend Aage Nielsen, Cort Adellersgade 6, 9000 Aalborg, 75 år 12. sept.

Carl Pedersen, Søndermarksvej 70, 7000 Fredericia, 80 år 13. sept.

E. Toftgaard Olsen, Søstjernevej 22, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 70 år 13. sept.

Johs. Chr. Andersen, Rosengården 6, 9200 Aalborg SV, 70 år 14. sept.

Jørgen Therkelsen, Harevej 10, 7000 Fredericia, 65 år 14. sept.

Herman Erbstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj, 75 år 15. sept.

Ernst Olsen, Vibevej 9, 3300 Frederiksværk (Buchenwald) 75 år 16. sept.

Jørgen Mikkelsen, Ternen 9, 6400 Sønderborg (Buchenwald) 70 år 17. sept.

Christian Frahm, Ellemosevej 113, 2900 Hellerup, 65 år 18. sept.

Edvard Reye, Humlebæk-gade 19, 2200 København N, 70 år 19. sept.

Svend Aage Jørgensen, Irlandsgade 18, 2. tv., 7430 Ikast (Buchenwald) 70 år 19. sept.

Vagn Hansen, Bianco Lunosalle 6, 1868 Frederiksberg C, 75 år 20. sept.

Ove Aagaard, Bakkevej 17, 9400 Nørresundby, 75 år 20. sept.

Erik Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, 65 år 20. sept.

Børge Køngerskov, Samsøvej 14, 7000 Fredericia, 70 år 21. sept.

Poul Johs. Nielsen, Børsholm Parken 8, 4874 Gedser (Buchenwald) 70 år 21. sept.

Ejner Agerskov Andersen, Beatevej 1, 2500 Valby (Buchenwald) 70 år 23. sept.

Børge Dahl, Anemonevej 17, 4000 Roskilde (Buchenwald) 70 år 23. sept.

Jens Carl Jepsen (Jes), Håndbækvej 24, 9900 Frederikshavn, 65 år 24. sept.

Emil Højgod, Forhåbning-holms Alle 22.2., 1904 Frederiksberg C, 70 år 24. sept.

Hedvig Nielsen, Bygholmen 7, 9000 Aalborg, 65 år 24. sept.

Hans Rasmussen, Kirkevej 1, 4572 Asminderup, 75 år 24. sept.

Gert Blædel, Solbakken 14, 4230 Skælskør (Neuengamme 68.397) 75 år 27. sept.

Frode Sørensen, Marselis Boulevard 55, 8000 Århus, 75 år 27. sept.

Esther Elstrøm, Dalsvinget 4, 8600 Silkeborg, 70 år 29. sept.

Svend Yttesen, Bagerstræde 9, 3390 Hundested, 70 år 20. sept.

Niels Aa. Trel Dahl Andersen, Mimersgade 17,2.th., 2200 København N (Buchenwald) 75 år 30. sept.

Frede Rasmussen, Lindevej 3, 4720 Præstø (Buchenwald) 70 år 30. sept.

Kurt S. Jensen, Tyrskbakken 8, 2840 Holte, 65 år 30. sept.

Aage Kirk, Hovedgaden 113, 2730 Herlev (Neuengamme 60.869) 70 år 2. oktober.

Ole Chr. Larsen, Dronninglundvej 9, 2720 Vanløse, 65 år 3. oktober.

Orla Christensen, Lyongade 12, 1.tv., 2300 København S, 70 år 3. oktober.

E.E. Frandsen, Stjernevej 42, 8900 Randers, 70 år 3. oktober.

Kaj L. Jørgensen, Rismarksvej 109, 5210 Odense NV, 75 år 5. oktober.

Martin Carlsen, Skomagergade 5, 9240 Nibe (Neuengamme 60.930) 65 år 6. oktober.

Verner Ivar Jørgensen, Hvedemarken 8, 8800 Viborg, 70 år 7. oktober.

Erik Gerlach, Henning Smidtsvej 16, 9000 Aalborg, 70 år 7. oktober.

Ellen Petersen, Thorstensvej 11, 2640 Hedehusene, 70 år 8. oktober.

Ingolf Bertelsen, Bernadottegården, 4000 Roskilde, 90 år 10. oktober.

Hugo Rodevad, Donsvej 2, 8220 Brabrand, 80 år 11. oktober.

Gertrud Hansen, Vigerslev Alle 380 A, 2650 Hvidovre, 75 år 13. oktober.

Arne Weischer, Vinhaven 45, st.tv., 2500 Valby, 70 år 13. oktober.

Arnt Ludvig Winther, Heimdalsgade 30 B,3.tv., 2200 København N (Buchenwald) 75 år 14. oktober.

Robert Sørensen, Sdr. Borupsvej 36, 8900 Randers, 70 år 15. oktober.

Leif Borup, Skottegården 7, 2770 Kastrup, 60 år 16. oktober.

Chr. Jespersen, Solbakkevej 19, 7480 Vildbjerg, 70 år 17. oktober.

Albert K. Andersen, Kjærsvvej 88, 4220 Korsør, 80 år 19. oktober.

Knud Vangsgård, Kirkestræde 12, Lønstrup, 9800 Hjørring, 65 år 21. oktober.

Kurt Jacobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby, 65 år 22. oktober.

Thyra Danielsen, Søndre Fasanvej 97,2.th., 2500 Valby, 70 år 22. oktober.

Salle Fischermann, Bernstorffsvej 155, 2920 Charlottentlund, 60 år 23. oktober.

Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, Søborg (formand for Horserødforeningen) 70 år 23. oktober.

Alfred K. Kramer, Roskildevej 289,1.tv., 2610 Rødovre (Buchenwald) 70 år 24. oktober.

E. Munitz, Baltorpvej 106,1., 2750 Ballerup, 65 år 25. oktober.

Ragna Ebbe, Jyllingevej 74, 2720 Vanløse, 65 år 26. oktober.

Sv. Alstrup, Nygade 25, 7870 Roslev, 80 år 26. oktober.

Jens Arnold Jensen, Teglgårdsvej 325C, 3050 Humlebæk, 80 år 27. oktober.

Søren Mano Jensen, Grønne-gade 41, 9000 Aalborg, 65 år 27. oktober.

Svend Aa. Mortensen, Studsbøl Alle 84, 2770 Kastrup, 65 år 29. oktober.

Per Schmidt Hammerich, Vestre Muralmenning 1, N 5000 Bergen, Norge, 65 år 29. oktober.

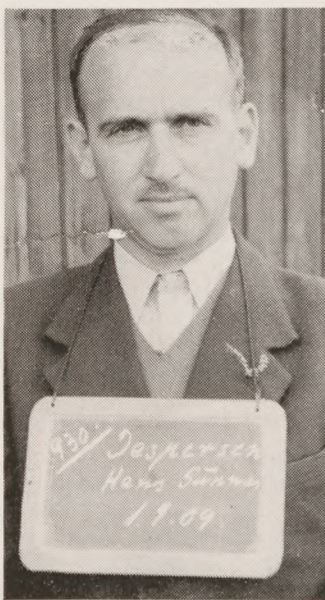
Poul L. Madsen, Birkedals Alle 46, 5250 Odense SV, 70 år 31. oktober.

Forsinket lykønskning

Blicher Hansen, Bjerretvej 70, 8700 Horsens, 80 år 21. juli.

Rund dag i Herning

Gestapos Frøslev-foto

Af og til har vore læsere set bidrag af »Jesper«, da det er det mærke, han skriver under. Det har flere gange været digte, skrevet usædvanlig professionelt, båret af en god hukommelse og af en digterisk evne. Jesper er direktør Gunnar Jespersen, Herning. Fredag den 1. september fylder han 80 år, og vi bringer i den anledning et interview med ham.

- Hvad bestiller du i dit otium? indleder vi.

- I mit otium har jeg især beskæftiget mig med at skrive, svarer han. - Det begyndte i 1976 med »Hundrede års Herning-spind« (Klædefabrikens historie sammen-spundet med byens). Så kom i 1978 »Danke schön - en anti-helts prøvelser« (i to oplag) om oplevelser i Frøslev og

Neuengamme m.m. Året efter kom »Klæde og Kalemanke« - en lille bog om min langvarige søgen efter det glemte stof, kalemanke. I 1981 udkom »Herning i svundne dage« (barndomserindringer), og i 1987 og 1988 to lokalhistoriske bøger: »Op og ned ad Bredgade« og »Op og ned ad Østergade«.

- Du har skåret personer ud i træ...

- Mit ophold i Frøslev fandt sted i lejrens »lykkelige periode«. Det vil sige, mens den endnu ikke var overbefolket. Kosten var god og rigelig, og man kunne lejlighedsvis få pakker hjemmefra. Desuden var der i rigt omfang mulighed for at realisere sig på ukendte gebeter. Man kunne tegne, male, skære i træ, skrive, læse bøger, dyrke skak og kortspil, overvære revyer og hypnoseancer m.m.

Jeg var blandt meget andet optaget af træskæring og fremstillede som så mange andre diverse »nyttige« ting og sager, som der aldrig blev brug for, såsom »Frø-sleve«, servietringe, papirknive o.l. I Neuengamme (på Revier III) var den slags sysler utænkelige, men straks, da jeg velbeholden var vendt tilbage til normal tilværelse, gav jeg mig til at skære den lille serie af træfigurer (ca. 20 cm høje), som skulle skildre, hvad der lå bag udtryk som: muselmand og krematorium.

Således blev da for mit vedkommende lidt af det tryk lettet, som vi alle vendte hjem med. **For øvrigt har jeg aldrig siden hen skåret i træ, og mi-**

Gunnar Jespersen 1989

ne muselmænd har jeg for længst skænket til Frihedsmuseet i København.

- Du samarbejdede med Knud Thestrup...

- I begyndelsen af 1944 blev jeg af min gode ven, daværende dommerfuldmægtig Knud Thestrup, inddraget i oprettelsen af de såkaldte »M-grupper« (militærgrupper). Thestrup, som siden det foregående efterår havde haft kontakt med »Frit Danmark«, stod desuden i forbindelse med de lokale sabotagefolk og var modstandsbevægelsens første leder i Herning.

Han åbnede gæstfrit sit hjem for de mange instruktioner i benyttelse af våben og sprængstof.

I sin erindringsbog, »Mit livs gågade«, har han berettet indgående herom. Men egentlige aktioner nåede vi ikke at deltage i. Dog ventede vi spændt hver aften på vort kodeord fra England vedrørende nedkastning af våben. Den første nedkastning kom da også kort efter vor arrestation og blev fulgt fint op af vore folk i grupperne.

Thestrup blev taget af Gestapo i juli 1944, og hans fire

nærmeste sammensvorne en måned senere: kaptajn Uffe Gehrke (som døde i Neuen-gamme), fuldmægtig Oskar Olesen og bankassistent Aksel Lund.

Vi fulgtes i samme sending til Frøslev den 28. august og kom i barak 14, stue 10, til at bo sammen med folk fra Langå, Odder og Skanderborg.

- 14/10 er et synonym for godt sammenhold...

- **Det er både besynderligt og opløftende, at det kammeratskab, der her opstod, har holdt sig siden hen, således at vi hvert år (uden undtagelse) har kunnet mødes en weekend i august et eller andet sted i Jylland.**

Naturligvis er det tyndet ud i rækken, oprindeligt var vi 16, tilbage er vi kun 8: Fritz Lybæk, Terndrup, Aksel Lund, København, Børge Olesen, Hvolbæk, Max Johansen, Odder, Wagner Dannemand, Odder, Frederik Grønnebæk, Mallings, og St.St. Blicher, Århus, plus Jesper i Herning. Det dalende antal rådede vi bod på, da vi for nogle år siden lod vore koner være med.

F-k.

Frihedsmuseet

Illegale fotografier fra besættelsestiden

Sådan er titlen på den udstilling, som Frihedsmuseet arrangerer i dagene 17. oktober til 5. november.

Fotografierne er et udvalg af fotografier, der er taget af navngivne samt unavngivne danskere.

Blandt de navngivne kan nævnes Gerhard Krogh, som hjalp og fotograferede nedskudte allierede flyvere på flugt, og Frode Aggersbo, der var indehaver af et legalt fotobureau, men som også lavede illegale optagelser.

Gratis arrangementer i august:

Hver søndag kl. 13: »Besættelsestiden i Danmark«. Gratis omvisning den 13/8 v/Andreas Pedersen den 20/8 v/Claus Jensen den 27/8 v/Camilla Nielsen

Daglige åbningstider:

Tirsdag-lørdag 10-16 Søndag 10-17
Mandag lukket

Farvel til jødernes flugtbåd

Den motorbåd, som under Den anden Verdenskrig bragte flest flygtninge fra det besatte Danmark til det frie Sverige, har været på sin sidste tur i dansk farvand.

Båden, der oprindeligt hed »Ø2«, men efterkrigen først fik navnet »Filur« og senere »Solskin«, skal nu transporteres til USA, hvor den i hovedstaden Washington skal udstilles på det jødiske museum.

Med båden blev 1400 danskere, deriblandt 600 jøder, sejlet til Sverige.

Om bord i båden på den sidste sejlads, som fandt sted i Helsingørs nordhavn, var medlemmer af redningsgruppen »Syklubben«, som stod for en del af flugtruterne på Øresund under krigen.

Gunnar Jespersen afreagerede ved at skære disse figurer i træ. De findes nu i Frihedsmuseet i Churchillparken i København. Fra v: »Muselmand«, »Noch ein Krematorium«, »Voralarm« og »Grossappel«.

Runde dage

Denne faste rubrik omfattes med stor interesse. Adresseerne på de nævnte anføres med henblik på, at kammerater kan sende en fødselsdagshilsen - eventuelt aflægge et besøg.

Rubrikken udarbejdes af Poul Nielsen. Den opbygges af de forskellige foreningers oplysninger, der er fremsendt skriftligt på grundlag af foreningernes kartoteker. De er som regel å jour ført - men ikke altid, så opstår der fejl, ligger den ikke hos redaktøren af rubrikken.

Fortæl en oplevelse

Rubrikken »Mindeord« kan ofte være vanskelig at opbygge.

Nogle oplysninger henter vi fra dagbladenes nekrologer, men ofte nævnes her kun den pågældendes deltagelse i frihedskampen med en enkelt linje, men ifølge bladets stofudvælgelse er det netop dette forhold, der har en særlig interesse.

Alt for ofte savner vi, at den eller de, der personlig kendte vedkommende, fortæller oplevelser i samarbejdet med den, der nu meldes død.

Vore læsere bedes skrive sig denne opfordring bag øre.

Fordelen ved et maskinskrevet brev til redaktionen ligger i, at korrekturlæsning har en stor hjælp, men skriver man »i hånden«, som man siger, bedes man skrive person- og stednavne med blokbogstaver.

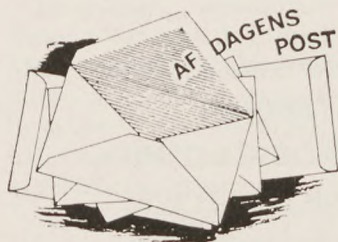
**Husk
venligst**

at sende referater
o.l. til næste blad
inden 15. september

Skriv evt.: Ønskes retur

Ønsker man et manuskript eller foto retur efter afbenyttelse i bladet, bedes dette meddelt på manuskriptet. I redaktionen opbevares tilsendt stof 14 dage efter bladets fremkomst.

Til Bitten Dam Jensen

Angående Willy Trosborgs mindeplade, kan jeg fortælle, at da den blev fjernet, undersøgte vores kasserer i AMPA, hvor den var blevet af, og fandt frem til, at en nu befinder sig i Frihedsmuseet.

Med venlig hilsen
Eivind Lykkestrand
Fmd. f. AMPA

Fr. Bitten Dam Jensens artikel i bladets nr. 3/juni 1989 vedrørende mindetavler og mindesmærker er direkte besvaret herfra i lighed med, hvad tidligere er sket.

Det var måske en idé med anledningen at bringe en kort notits om, at man er velkommen til at rette direkte henvendelse til ovennævnte fredningsudvalg, såfremt oplysninger eller forespørgsler fra læserne er relevante i dette omtålelige emne.

Med hensyn til brevskrivernes henvisning til, at undertegnede er ved at skrive på en bog om mindesmærker, er dette korrigeret derhen, at udvalget har ønske om at omredigere vor (duplikerede) fortegnelse over mindetavler og mindesmærker - et meget omfattende og tidkrævende arbejde, som påtænkes færdigt i 50-året for Danmarks befrielse.

Frank Zorn
Schweizerdalsvej 58
2610 Rødovre
(Formand for udvalget)

Hvor mange omkom?

Man ser forskellige tal i oversigter over faldne i frihedskampen 1940-45, men hvilke tal er de korrekte?

Johs. Hansen

Svar:

Generelt ved man ikke nøjagtigt, hvor mange danskere, der omkom under besættelsen.

Det tal, der oftest ses anført, er 4279. Det var dette tal, som Ministeriet for særlige Anliggender offentliggjorde i 1947.

På Frihedsmuseet har man siden arbejdet med spørgsmålet, og her regner med for tiden med følgende tal:

Søfolk og fiskere: ca. 1890, clearingdrab og schalburgtage: ca. 900, sabotageaktioner og folkestrejke: ca. 670, tyske fængsler og koncentrationslejre: ca. 603, luftbombarde- menter: ca. 320, skudt efter tysk krigsretsdom: ca. 113, 9/4 1940, 29/8 1943 og 19/9 1944: ca. 40, Allieret krigstjeneste (udenfor Danmark): 71, Dage efter 4. maj 1945, ca. 200.

I direkte allieret krigstjeneste udenfor Danmark døde 71 personer.

Det giver ialt ca. 4800 personer. Tallene er omtrentlige, idet statistikkerne ikke altid er lige nøjagtige.

Yderligere kan det være vanskeligt at afgøre, hvornår tidligere kz-fanger er døde som en direkte følge af opholdet i lejrene. Dette sidste tal er derfor opgjort pr. 1.1.1947.

Den nye receptlov

En læser i Viborg skriver:

Jeg har spekuleret over, om den nye receptlov, eller hvad man nu skal kalde den, kommer til at berøre os, og i givet fald hvordan. Kunne vi ikke få det oplyst i bladet? Det er da muligt, at der er andre, der er ligeså tungnemme, som jeg er.

M.H.

Svar: Er man godkendt efter erstatningslovens paragraf

1A, gælder følgende: Fotokopier og regninger med kvitteringer for receptekspeditioner for medicin på apoteket sendes til Sikringsstyrelsen, Æbeløgade 1, 2100 København Ø. Herfra modtages derefter som regel dækning.

For 50 år siden

1. september 1939: Overfaldet på Polen.

Tidligt morgen den 1. september 1939 overfaldt Tyskland Polen. Allerede kl. 4.30 blev byerne Poznan, Ostrow m.fl. bombarderet. Kl. 6.00 Warschau. Ialt faldt der bomber 64 steder den morgen. I løbet af dagen blev store dele af Polen besat af tyske tropper. Straks efter begyndte man at internere civile efter lister, udarbejdet af de såkaldte folketyskere.

Der blev nedsat krigsretter, og alene i efteråret 1939 blev omtrent 50.000 arresteret og mange henrettet eller indespærret i lejre. Det gik hovedsageligt ud over den polske intelligens. Omrent samtidigt indledtes deportation af jøder og udryddelse af dem.

Som alibi over for omverdenen spredte tyskerne den myte, at dette var gengældelse for 58.000 myrdede folketyskere.

Alene i september 1939 faldt 66.000 polske soldater, og 400.000 måtte i fangenskab. De sidste blev fordelt over det meste af Tyskland, bl.a. til mange af de berygtede Emslejre. Andre blev tvunget i straffekompagnier.

I Papenburg i Vesttyskland vil der blive afholdt en mindehøjtidelighed i dagene 1.-3. september, hvor også den danske Neuengamme-forening vil være repræsenteret.

Derudover vil FIR-Danmark være med i Polen i dagene 1.-5. september, hvor man under mottoet:

Aldrig mere en september 1939

Aldrig mere fascisme

Aldrig mere krig
holder møde i generalrådet af FIR-medlemmer fra det meste af verden.

VMJ

Nynazister kræver mindstedet for Dachau-lejren fjernet

Under EF-valgkampen forlangte Gernot Jellik, der er leder af det republikanske parti i kreds Dachau, at KZ-mindstedet Dachau skulle fjernes. Dachaus navn skulle ikke længere tilsmuds ved, at hundredtusinde af studerende og skoleelever blev sluset gennem lejren. Det tjente kun til diskriminering af det tyske folk.

Mod disse udtalelser protesterede på det skarpeste ved befrielsesfesten 7. maj 1989 ikke mindst Hans Gasparitsch, Præsidiiumsmedlem i Lagergemeinschaft e.V. i BRD.

Han stilede henvendelsen til Bundespræsidenten, Bundeskansleren, den Bayerske Landesregering og Dachaus borgmester:

Vi protesterer på det skarpeste mod »Republikanerne«s krav om fjernelse af Mindstedet for Dachau.

Dachau var en af de første lejre i Tyskland. Samtlige Lejrkommandanter for de øvrige lejre, herunder udryddelseslejren Auschwitz, blev uddannet i Dachau. Langt de fleste fanger i Dachau var politiske.

I Dachau var der fanger fra alle Europas lande, herunder krigsfanger fra de allierede, derfor ville verden ikke kunne forstå en lukning. Det ville skade Tyskland meget i verden.

Da man ikke kan formode, at det tyske folk identificerer sig med nazimorderne, kan hverken folket som sådan eller befolkning føle sig diskrimineret af Dachau.

Særligt de senere fødte generationer må her have lejlighed til at lære, så man hindrer en gentagelse.

At der endnu findes folk, der intet har lært, begrundes kun vor agtpågivenhed.

Vi ved af bitter erfaring, at fascisme kun kan bekæmpes ved sammenhold. Man skal aldrig mere kunne bebrejde os: »For sent og for lidt!« Den unge generation må ikke falde for disse nye »rottefænger«.

Derfor er det vigtigt med møde for ungdommen: Til minde om den døds-march, som 7000 fanger måtte starte den 26. og 27. april vil der i nær fremtid blive opsat mindesten langs ruten.

*

I befrielsesfesten deltog også USA-konsul Katryn Kob fra München og Slava Schlepnew, tidligere russisk Dachau-fange.

(Oversat fra »Der antifaschistische Widerstandskämpfer - 7/1989«).

Dachau-lejren besøges årligt af mange tusinde unge og ældre.

29. august i Esbjerg

»Historisk samling fra besættelsestiden 1940-45« er nu flyttet til større og bedre lokaler, der er indrettet i forbindelse med »Byhistorisk Arkiv« i den tidligere tekniske skole.

Begivenheden markeres ved en reception tirsdag den 29. august i tiden 14-16.

Samlingen er den mest omfattende danske samling af illegale skrifter og flyveblade. Den er blevet til ved et systematisk og energisk samlerarbejde, udført af rektor Palle Schmidt.

Danske film til vesttysk serie om besættelsen

Danmarks Radio har indgået en stor aftale om levering af dansk historisk filmmateriale til det vesttyske fjernsyn, som forbereder en dokumentarserie om de tyske angreb på Danmark og Norge i april 1940.

TV-serien vil blive sendt i Vesttyskland og Østrig i forbindelse med 50-års dagen for besættelserne næste år.

Ifølge Danmarks Radio var de vesttyske filmfolk glædeligt overraskede over det store og velbevarede filmmateriale i DR's historiske arkiv.

Jyllandskorpset

Medlemmerne af »Jyllandskorpset« samles til årsmøde på Nors Hovedgård i dagene 15.-17. september. Som bekendt var det korpsets medlemmer, der i forårsdagene 1945 reddede 12.000 danske og norske fanger ud af Tyskland i verdenskrigens sidste fase.

Bernadottegården i Hadsund

Forstanderskifte fra 1. september

Da forstander Benthe Pedersen efter eget ønske har opsagt sin stilling fra 1. september 1989, har en enig bestyrelse antaget Else Secher som ny forstander. Hun kommer til Hadsund fra en stilling som oversygeplejerske i Odense ved gynækologisk/obstetriske afdeling.

VMJ

Mindsten til ære for piloter

Der skal nu ved indgangen til Rebild Nationalpark sættes en mindesten for de 69 allierede flyvere, som satte livet til under de operationer, som under den tyske besættelse skulle forsyne den danske modstandsbevægelse med våben og sprængstoffer.

Initiativet er taget af Flemming Juncker, Anton Toldstrup, Svend Truelsen, Ole Lippmann og Jørgen Hæstrup. Chefen for dronningsadjutantstab, oberst H. W. Gram, har påtaget sig det koordinerende arbejde.

Under krigen gennemførte de allierede 470 operationer til den danske modstandsbevægelse. Royal Air Force forrestod de to tredjedele - og USA resten. 17 RAF-maskiner og en amerikansk forulykkede, og et detektivarbejde udført af T. O. Kraul, Horsens, har resulteret i en rapport over samtlige togter og navnene på de 69 omkomne.

Religionskrig ved Auschwitz

Polske arbejdere gik den 14. juli til angreb på en lille gruppe amerikanske jøder, der demonstrerede imod, at der ligger et katolsk kloster ved den tidligere nazistiske koncentrationslejr Auschwitz, oplyser Ritzaus Bureau.

Jøderne betragter Auschwitz som et helligt symbol på udryddelse af jøder. For dem er klostret en krænkelse.

Jøderne råbte: »Nazistiske polakker, anti-semitter«, da seks polske arbejdere løftede dem ud af klosteret for at sætte dem på gaden udenfor.

Fem politibetjente, en katolsk præst og omkring 20 lokale beboere så til uden at gribe ind, da jøderne blev angrebet, slået og sparket i cirka 20 minutter. En af tilskuerne opfordrede polakkerne til at tage ordentligt fat.

Siden klostret i Oswiecim blev indviet i 1984, har det været en kilde til konflikt mellem jøder og den katolske kirke. Klosteret blev grundlagt for at bede for de fire millioner, fortrinsvis jødiske ofre fra Auschwitz.

I spidsen for de syv jødiske demonstranter stod rabbiner Avraham Weiss fra Det Hebraiske Institut i Riverdale, New York.

Sveriges Radio kræver erstatning fra dansk nazist

Sveriges Radio kræver en erstatning på 20.000 svenske kroner fra den danske nazistleder, Poul Heinrich Riis-Knudsen.

I april sparkede Riis-Knudsen et svensk tv-holds kamera i stykker og tog et indspillet bånd. Holdet kom fra det svenske nyhedsprogram Aktuellt.

Sveriges Radio kræver erstatning for omkostningerne til reparation af kameraet.

Det svenske fjernsyns advokat siger, at hvis Riis-Knudsen ikke betaler, vil tv stævne ham, eftersom der ikke blev begået nogen ulovligheder fra fjernsynets side.

Simone Veil

Simone Veil - topkvinden i Strasbourg

Hendes fangnummer er tato-
veret på hendes ene arm

Redaktør Henri Nielsen har i sit blad, Vejle Amts Folkeblad, skrevet en helsidesartikel om Simone Veil, der kom til at sidde i Europa-Parlamentets formandsstol, da hun blev valgt med absolut flertal til det folkevalgte parlaments første formand.

Simone Veil var deporteret til Auschwitz og Bergen-Belsen fra marts 1944 til maj 1945.

Til slut skriver Henri Nielsen:

Fremtiden tænker madame Veil meget på - for de unges skyld.

For dem, som hun håber med det fredelige, demokratiske samarbejde at kunne love, at alt det grusomme nu endelig er forbi!

På hendes ene arm er stadig tatoveret fangnummeret fra nazi-lejrene. Et nummer, som uden videre kunne være læst i en protokol over dræbte fanger. I stedet kommer dets bærer til at indskrive sig med navn, initiativ og personlighed i Europas historie, fordi hun vil, at mennesker skal leve i fred og tryghed.

NORGE

Skitse for markeringen af den 9. april 1940

De norske grænselodser og kureers forening afholder årsmøde i Haltdalen i dagene 19.-20. august.

Foreningen arrangerede besøg i Danmark 5.-7. april. Man besøgte Skagens Museum og beundrede de skønne malerier og Nordsømuseumet i Hirtshals. Man fandt, at det var et fabelagtigt museum.

Iøvrigt fortæller foreningens blad om de norske planer for markeringen af den 9. april 1940:

Næste år er det 50 år siden, Tyskland overfaldt Norge. I den anledning blev der fra statsministerens kontor taget initiativ til et møde med mange interesserede parter for at drøfte markeringen af dette overfald. Et udvalg, som er nedsat, har som formand departementsråd Dag Berggrav. Udvalget har foreløbig lagt til grund, at det kan være aktuelt med følgende centrale markeringer:

- Mindehøjtidelighed ved Nationalmonumentet på Akershus
- Et mindemøde i Koncerthuset som overhøres i radio og fjernsyn
- Et fredsgudstjeneste i Oslo domkirke
- Et mindearrangement på Oscarsborg med modtagelse af krigsveteraner
- Udgivelse af mindefrimærker

Forsvaret vil selv have omfattende markeringer denne dag.

Nazi-forbryder skal udleveres

LA PLATA. En argentinsk dommer har godkendt, at en formodet nazi-forbryder, Josef Schwammbarger, udleveres til Vesttyskland, hvor han anklages for at have myrdet tusindvis af jøder under anden verdenskrig.

Ifølge kilder imødekom

Simon Wiesenthal

dommeren et krav fra en domstol i Stuttgart om udlevering.

Den 76-årige Schwammbarger har været fængslet, siden han blev anholdt på en farm i provinsen Cordoba sidste år.

Han har boet i Argentina siden 1949. I 1987 blev han sat på en liste over de ti mest eftersøgte naziforbrydere af nazijægeren Simon Wiesenthal.

Schwammbarger var under krigen SS-officer og kommandant i en kz-lejr i det besatte Polen.

Møde i FIR

Fra den 1.-5. september 1989 holder FIRs generalråd møde i Warschau under mottoet:

Ikke mere en september 1939

Ikke mere fascisme

Ikke mere krig

Mødet holdes dette år i Polen, fordi det er 50 året for Nazi-Tysklands angreb på Polen.

Der er dansk deltagelse i mødet.

VMJ

Knapper fortalte Europahistorie

TV 1 bragte lørdag den 22. juli en interessant historie, der byggede på et besøg hos den tidligere fange fra Buchenwald, Tage Lier Hansen, Hammerum. Da han havnede i Buchenwald, begyndte han at samle på knapper. Det skete for at skaffe afveksling i den dystre tilværelse og for at skabe bedre livsmød.

I dag er samlingen for Lier Hansen et minde om en alt for

spændende tid samt et stykke af Europas historie, via knapperne heraldik.

Lier Hansen har forsket ret grundigt. Hvor der ikke var fabrikmæssige mærker bag på knapperne, har han forsket frimærker. Han fortæller bl.a., at det amerikanske flag på en af knapperne er tegnet af en dansker.

Hele samlingen lå gennem 40 år i skrivebordsskuffen. Da de kom frem, gik han i gang med at forske historien bag knapperne. Han husker i mange tilfælde, hvem der i lejren overdrog ham den enkelte knap.

Knappen med sværdene er fra Tjecoslovakiet. Den med løven er fra Belgien.

Gensyn med to engelske flyvere

Den engelske flypilot W.V. Rickards og flyingeniør J.W. Hargreaves har været på besøg hos gårdejer Ulrik Jensen og hustru, Idom i Vestjylland. Det blev for dem alle gensynets glæde.

For nu 47 år siden var de to englændere i et Lancasterfly med bomber, tiltænkt en tysk u-bådsbase ved Lybæk, men flyet blev skudt ned af det tyske antiluftskyts. Der var 7 mand i flyet, og de slap alle levende fra oplevelsen - og skjulte sig i en skov.

I gårdejer Ulrik Jensens lade blev de fundet af gårdejeeren, og han gav dem husly og mad, og de var meget sultne, men da de 7 senere søgte husly hos en anden gårdejer, blev de anmeldt til politiet og afhentet af tyske soldater. De kom derefter i tysk krigsfangelej.

W.V. Rickards fortæller, hvorfor de to er kommet til Danmark igen:

- For at sige tak til »The Jensen's« og andre danskere, der hjalp os. De løb en stor risiko dengang, og det vidste de godt.

Rickards beretter, at tyskerne slæbte ham og de seks andre endglændere gennem Holstebro den 26. september 1942. Netop den dag, på Kong Christian X's fødselsdag, oplevede de en varm støtte fra danskerne.

Holstebros daværende borgmester takkede de engelske flyvere for deres indsats, mens tyske soldater hørte på. Og da englænderne blev slæbt forbi den gamle rådhusplads i Holstebro, blev de hyldet af en større forsamling af danskere, der fejrede kongens fødselsdag.

Tyske soldater stod hele vejen rundt om pladsen, bevæbnet med maskingeværer, og de kunne have skudt på danskerne. Danskerne løb en stor risiko ved at hilse på os, det provokerede tyskerne, siger Rickards.

Selv om begivenhederne fandt sted for 47 år siden, så husker familien Jensen tydeligt de to englændere, forsik-

rede Ulrik Jensen ved gensynsmødet.

Han fortæller: - Jeg glemmer aldrig de syv englændere. Vi fandt dem ude i laden, hvor de lå og sov, og senere inviterede vi dem indenfor i stuen til aftensmad.

Jeg husker, vi lyttede til BBC inde i huset, da en af englænderne pludselig sagde:

Modstandsfolk hilste på nødlandet engelsk navigatør

Robert Richard Gee, blandt venner kaldet Dick, havde sammen med hustruen Agnes taget turen fra England til Rydhave Ungdomsskole for at mødes med danske modstandsfolk.

Richard Gee var navigatør på en engelsk bombemaskine, der i 1944 var på vej til Danmark med containere til modstandsbevægelsen. Flyet blev imidlertid ramt af et tysk jagterfly og mavelandede i Gørding.

30 modstandsfolk udspurgte navigatøren om hændelsen, og via tolk fik alle en særdeles detaljeret beskrivelse af omstændighederne omkring den skæbnesvangre nødlanding, som kostede én livet.

Toldstrup, som var chef for den jyske våbenmodtagelse under besættelsen, var også til stede på Rydhave Ungdomsskole. Han udtrykte danskernes taknemmelighed overfor den engelske navigatør og alle de andre, som havde sat livet på spil for at forsyne den danske modstandsbevægelse med våben. Ialt omkring 1200 fly-besætningsmedlemmer ved operationerne, og næste år vil disse blive mindet, når der i Rebild skal afsløres en mindetavle over de omkomne.

Richard Gee fik iøvrigt lejlighed til at se »Hulen« ved Rydhave, som under besættelsen blev brugt som opbeva-

»Det er ulovligt!« Jeg svarede, at her er det os, der bestemmer, ikke Hitler...

»The Jensen's«, der hjalp englænderne, er Ulrik Jensen, Helga Jensen og tjene-stekarlen, Arne Lykke Nielsen. Ved gensynsmødet fik alle tre hilst på de to RAF-mænd og udvekslet minder fra 1942.

ningssted for de nedkastede våben. Erik Rørbæk-Madsen var dengang pladsleder og leder af Vinderup og Struer-modstandsgrupperne, og han var også kommet til Rydhave for på tomandshånd at give navigatøren en beskrivelse af »Hulen«, og hvad den blev brugt til.

Mødet i Rydhave var blandt andet sat i scene af lederen af Våbenhistorisk Samling i Holstebro, Carl Fonager.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

En opfordring fra KH!

Der er fortsat stor søgning fra skoler og foreninger efter personer, der er villige til at fortælle om deres deltagelse i aktivt modstandsarbejde, om fangenskab i danske lejre/fængsler eller tyske tugthuse/KZ-lejre. Ligeledes om deltagelse i allieret tjeneste som sømand, soldat eller flyver.

KH tilbyder at formidle kontakten mellem skoler/foreninger og en fortæller.

Vi beder derfor interesse-rede om at sende navn, adresse og telefonnummer, samt angivelse af hvilke emner, man vil kunne fortælle om, til P. Feddersen, Caroline-Amalievej 11, 5874 Hesselager.

Under forudsætning af, at der ikke udbetales honorar eller rejsegodtgørelse, vil KH dække pågældendes rejseudgifter samt eventuelt hotelophold.

Krigsveteran hædret

71-årige Bertel Bertelsen fik fornem medalje

Bertel Bertelsen, 71 år, og formand for Kolding Borgerlige Skydeselskab, har modtaget en fornem fortjenstmedalje - medaljen »Kamp for Danmarks frihed«.

Den blev overrakt ham af Niels Beck fra landsforeningen Frihedskampens Veteraner. Bertel Bertelsen, som aldrig tidligere er hædret for sin indsats under krigen, fik overrakt medaljen ikke mindst for sin indsats, da han sammen med fire andre medlemmer af andet regiments kanonkompagni ydede modstand mod de tyske besættelsesstropper, som gik ind i Haderslev den 9. april 1940 om morgenen. Det lykkedes for Bertel Bertelsen og hans våbenfæller i kompagniet at ødelægge tre tyske larvefodskøretøjer, men under den følgende ildkamp blev to af kompagniets fem medlemmer dræbt.

De tre øvrige - herunder Bertel Bertelsen - blev alvorligt sårede. Koldingenserne blev således ramt af fem maskingeværkugler samt en 20 mm granat, men på mirakuløs vis overlevede han de alvorlige kvæstelser, og efter denne episode på den første dag af Danmarks besættelse gik han sidenhen under jorden og deltog i den illegale modstandskamp.

Bertel Bertelsen har efter krigen kun fået 3500 kroner i erstatning fra ulykkesforsikringen plus en beskeden hædersgave, men er ellers aldrig tidligere blevet hædret for sin indsats. Og da repræsentanten for Frihedskampens Veteraner mødte op i lokalene på skydebanen i Munkensdam, var Bertel Bertelsen da heller ikke på forhånd varslet om, at det faktisk var ham, der skulle hædres.

Flid skaber flid

Flid skaber flid. Eller som min far altid sagde: »Hvis det er noget, der haster, skal du gå til byens travleste mand... han har ikke tid til at sige nej.«

(Ib Johannesen i Berlingske)

40 års kamp ført sejerrigt til ende!

Skal vi smide vort demokrati over bord?

Den store fremgang for nynazistiske partier rundt om i Europa bør mane os til eftertanke. De stiller ofte op som uskyldige, borgerlige partier, men alle har et racistisk og fascistisk program, som vi ikke kan eller må godtage.

I Sydslesvig har man en læge, der helt åbent i Flensborg Avis påstår, at der ikke fandtes gaskamre i Auschwitz. Desuden at der skulle være stor forskel på hvides og farvedes intelligens, samt at A. Hitler skulle være den største statsmand, Europa har fostret.

Hvordan forhindrer vi den slags folk i at få indflydelse i vore kommuner og amter? Er vor grundlov stærk nok over for de ting, vi har forpligtet os til i internationale konventioner omkring menneskeret o.s.v.?

Vore politikere bør mobilisere alle tænkelige demokratiske midler, for at sikre os mod at få nazister i vore demokratiske forsamlinger.

Radio og fjernsyn kunne gøre deres i de kommende måneder ved dokumentarudsendelser omkring nazismens virkelige ansigt. Skolerne og andre undervisningssteder bør tage kampen op. De bør fortælle, hvad det var, der reddede deres demokrati i 1940/45, og hvad det kostede.

Ingen må være blåøjede nok til at tro, at nazismen kun findes i Tyskland. Den brune fare eksisterer overalt i Europa, blot under forskellige navne. Alle, der har haft nazismen inde på livet, må gøre en indsats, bl.a. ved at lægge pres på deres politikere, så sandheden om 2. verdenskrigs rædsler kommer frem.

VMJ

Ifølge pressemeddelelse i bl.a. »Flensborg Avis« fjernes Straffeanstalten i Neuengamme i tiden indtil 1995 fra det tidligere KZ-område i Neuengamme.

Området skal derefter udlægges som mindested for de over 55.000, som omkom her, og for de overlevende, som stadig lider af efterveer fra opholdet i lejren. Det er meningen, at appelpladsen og andre tidligere bygninger skal inddrages i mindepladsen.

Det er 40 års kamp, ført af bl.a. Amicale International de Neuengamme, kirkelige kredse og VVN, som nu bringer den skændsel til ophør,

som det var at bruge netop dette område som fængsel, hvor over 100.000 var inde-spærret.

Den danske Neuengamme-forening kan være tilfreds med dette forløb. »Hamburger Abendblatt« bringer ligeledes en artikel om flytning af straffeanstalten. Man skriver bl.a., at der skal bygges et nyt fængsel i Billwerder til 78 mill. D-mark.

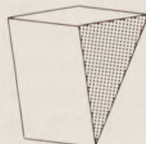
Oplysningerne stammer fra borgmester H. Voscherau og justitsenator W. Curilla. Man minder om, at det nuværende fængsel byggedes i 1949

med plads til 427 personer, efter at englænderne havde brugt området til indespærring af SS-folk og nazister.

Fra dansk side har vi gentagne gange beklaget os til Hamburgs senat over forholdene, idet vi påtalte, at vi ikke forstod, at man ville være bekendt at bruge stedet som fængsel. Så sent som i december 1988 deltog vi i forhandlinger, fordi der var tale om at udvide fængslet.

Så meget mere glædeligt er det, at fængslet nu helt fjernes fra det gamle lejr-område.

VMJ

Det første skridt

For over 100 år siden startede vi med at finansiere danskeres boliger og arbejdspladser. Lige siden har vi været nødt til at gå nye veje for hele tiden at kunne tilbyde Dem de bedste og mest effektive finansieringsløsninger. Kontakt os derfor næste gang De skal have finansieret en god idé. Det er det første rigtige skridt.

Kreditforeningen
Danmark

København	Århus	Herning	Aalborg	Odense
01 12 53 00	06 12 53 00	07 12 53 00	08 12 53 00	09 12 53 00

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Kransnedlægning på kirkegården i Grindsted ved tidligere KZ-fangers grave

Landsstævnet i Vingstedcentret

Allerede den 16. juni om aftenen samledes Landsstyrelsen for at være klar til mødet den 17. om formiddagen.

Den 17. juni var de fleste af deltagerne fremme ved 11-12-tiden (ca. 52) og blev straks indkvarteret for så at spise samlet frokost kl. 13, og hele eftermiddagen gik med at mindes »gamle dage«, tidligere stævner o.s.v.

Kl. 19 samledes vi uden for festsalen før middagen. Derefter blev dørene åbnet til festsalen med de smukt pynkede borde. Ved hver kuvert lå en brystbuket i røde, hvide og blå farver. Det gav et godt indtryk, og middagen (tre ret-

ter) var absolut god og veltillavet.

Festtalen blev holdt af Landsforeningens formand Axel Lauritzen, der bl.a. sagde:

Hvad ville ofrene sige om verden i dag?

- Man kan undre sig over, hvad de, som mistede livet i kampene under den 2. verdenskrig, ville synes om dagens verden. De ville sikkert være forundrede over den teknologiske fremgang, som har fundet sted næsten på alle felter. Måske ville de blive overrasket over at se lande, som har kæmpet så indbidt mod hverandre, nu er faste allierede og nyder et velstandsniveau, man ikke kunne drømme om for 50 år siden.

Men hvad tror I, de ville synes om den vestlige verdens moralske tilstand med kriminalitet, materialisme og egoisme? De ville nok sige, at vi har ødslet bort den fred, som vi kæmpede for.

Vi ser fremad - men husker

Vi er mange modstandsfolk og KZ-fanger, der aldrig vil glemme, hvordan vi blev tortureret, kastet i fængsel, sendt til Tyskland og har følt sult, fået tærsk, og blevet nedværdiget som menneske. Jeg

omtaler dette, fordi Danmark i maj måned dette år havde besøg af den tyske forbundspræsident Richard von Weizsächer, der bl.a. besøgte Mindelunden, og jeg vil gerne have lov at citere, hvad Dronning Margrethe sagde til ham.

Dronningen sagde, at danskerne hverken kan eller vil glemme konflikterne fra fortiden. I år, som er 50-året for udbruddet af 2. verdenskrig, mindes vi vore døde, og vil ikke glemme dem, der er efterladt med gamle ar i sjælen. Lige så naturligt er det for os, at højtideligholde vore mindedage, lige så naturligt er det i vores del af verden at samles over den forgangne menneskealders fred og fremskridt.

Det varmer, når sådanne udtalelser kommer fra vores kongehus.

Jeg vil gerne med disse ord minde vore unge danskere om vores kamp mod nazismen i årene 1940-45, at den ånd, vi var besjælet af, kunne smitte af på dem, og give nynazisterne i Danmark, under ledelse af Heinrich Riis Knudsen, en kold skulder.

Til slut et leve for Danmark og Landsforeningen Gestapofangerne.

Af de mange taler nævnes bl.a. skoleinspektør E. Brandt Christensen, Grindsted, der bl.a. fortalte om den historiske samling fra besæt-

telsestiden, han havde udstillet i kælderlokalerne i Vestre Skole i Grindsted, og som deltagerne skulle se om søndagen. Fru E. Brandt Christensen sang meget smukt »En lærke letted« uden musikledsagelse.

Carl Alstrups tale for damerne vakte stort bifald.

Efter de mange talers afslutning morede deltagerne sig med lotteri - konkurrence. Og aftenen sluttede med dans fra et særdeles godt orkester, anbefalet af tidligere leder af Vingsted Centret, Terkel Teilmann.

Søndag morgen kl. 8: flaghejsning under ledelse af J.F. Edeling, efterfulgt af »Der er ingenting, der maner«.

Besøg i Grindsted

Kl. 9 begyndte busturen gennem den smukke natur til Grindsted Vestre Skole. Ved indgangen til skolen stod skulpturen »Fangen« af Hjalmar Sonne.

Under ledelse af skoleinspektør E. Brandt Christensen fik vi en grundig gennemgang af samlingerne, og det

Landsformanden Axel Lauritzen byder velkommen. Edith Johansen holder mikrofonen. Ved bordet: Ester Boris, Aalborg

Ved indkørslen til Frihedsmuseet i Grindsted. Ved siden af stenen: Lykke og Jens Erik Finderup, Gadstrup

Skoleinspektør Brandt Christensen, Vestre skole i Grindsted i samtale med Christen Karstensen, Haderslev

var vel nok interessant at se, hvad en dygtig og interesseret skoleleder kan få ud af børns ønske om at høre om besættelsen i faget valgfri historie. Samlingerne gav et godt indtryk af, hvordan hverdagen var under besættelsen, ikke alene i Grindsted, men over det ganske land.

En del af deltagerne havde set samlingen før, men de fleste af os var her for første gang og var meget imponeret og glade over at se den store interesse for Danmarks frihedskamp 1940-45, der blev vist af børn, lærere og skoleinspektør i Grindsted. Samlingen er nu overdraget til Grindsted Museum, men forbliver på skolen.

Efter denne meget interessante gennemgang m.v. gik vi på kirkegården, for at nedlægge blomster på de fire grave over kammerater, der på grund af deltagelse i frihedskampen var faldte eller døde i KZ-lejr. Nedlæggelsen af bukkerterne fandt sted med sænkedede faner, og »Altid frejdig« blev sunget.

Efter besøget på Vestre Skole og kirkegården i Grindsted kørte vi tilbage til Vingsted-Centret, for kl. 13 at spise den afsluttende frokost.

Det var i alle henseender et særdeles godt og vel tilrettelagt stævne, som stævneledelsen med Edith Johansen som formand havde stor glæde af. Intet var tilfældigt, alt gik som planlagt og efter programmet. Tak for det.

Landsstævnet blev afviklet i et strålende vejr med megen varme.

Stiftelsesfest

Så holder Buchenwaldklubben atter fødselsdag, og den fylder i år 44 år. I den anledning kalder vi igen til festligt samvær, god mad og drikke, musik og dans og kammeratligt samvær:

Tirsdag den 19. september 1989, kl. 18.00. Festen afholdes i **Rigspolitiets kantine, Mitchellsgade 19, 5. sal.** Vi mødes om en velkomstdrink, hvorefter vi går til bords, hvor vi får serveret festmiddag bestående af: Tarteletter med rejer, hellefisk og asparges, kalvesteg med gemyse og solbærsyltetøj og isrand med frugter. Og der er selvfølgelig vine ad libitum til middagen. Efter middagen serveres kaffe og småkager. Herefter bliver der dans i nogle timer.

For dette arrangement er kuvertprisen sat så lav som 195 kr.

Du må ikke snyde dig/er for denne aften, der som sædvanligt ved vore arrangementer vil blive hyggelig og morsom.

Reserver allerede nu dagen og glæd dig til en aften i kam-

meratligt lag. Tag »din bedre halvdel« under armen og mød op. Kom også, selv om du er ensom i hverdagen. Vi lover dig, at du ikke kommer til at kede dig.

Tilmelding er nødvendig, og den sker ved, at du **senest den 5. september 1989**, på girokonto 6 17 60 03 til Buchenwaldklubben v/Ernst Steen, Vendersgade 6, 4.th., 1363 København K, indsender beløbet for deltagelsen.

Dagen indledes som sædvanlig med kransenedlægning på Bispebjerg Kirkegård kl. 09.30, og derefter ved Mindevæggen på Politigården.

Vel mødt den 19. september 1989.

BESTYRELSEN

Repræsentantskabsmøde

Den 6. juli holdt de fire Buchenwaldklubber det årlige repræsentantskabsmøde. Mødet fandt sted på Nors Hovedgård og formede sig som et to dages-møde, fortrinligt arrangeret af Aalborg-klubben.

I mødet deltog bestyrelsesmedlemmerne fra Aalborg-klubben samt to repræsentanter fra hver af de tre andre klubber, de fleste ledsaget af deres ægtefælle.

MUSEET FOR BESÆTTELSEN I ÅRHUS

Domkirkepladsen 5
8000 Århus C

ÅBEN kl. 10-17
LØRDAG og SØNDAG

Drøftelserne drejede sig især om spørgsmål vedrørende administrationen af erstatningsloven, hædersgaven m.v.

Det oplystes, at klubberne - der som bekendt ikke optager støtte- eller lignende medlemmer, og hvis medlemskreds derfor af naturlige grunde bliver bestandig mindre - tilsammen stadig har over 500 medlemmer.

HA.

Repræsentanterne for Buchenwaldklubberne i Aalborg, Århus, Odense og København og deres ægtefæller tilbragte et par hyggelige dage sammen på Nors Hovedgård. Her er selskabet fotograferet foran hoveddøren.

Pilgrimsfærden til lejrene ved Meppen, Esterwegen og Neuengamme 1.- 4. sept. 1989

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme foretager den årlige pilgrimsfærd til de tidligere koncentrationslejre Dalum og Versen ved Meppen, Esterwegen og Neuengamme i dagene 1. september til og med 4. september 1989.

Program

Fredag den 1. september kr. 7.30 afgang fra Sjalør S-togsstation. Herfra køres til Gedser med overfart til Travemünde (ca. 3 timers sejltid). Fra Travemünde køres direkte til Meppen med ankomst ca. kl. 20.

Lørdag den 2. september. Hviledag til fri afbenyttelse. Om aftenen fællesspisning og kammeratligt samvær.

Søndag den 3. september kl. 10 afgang fra Meppen.

Der køres til kz-kirkegården ved den tidligere koncentrationslejr Dalum. Her afholdes højtidelighed med nedlæggelse af kranse og blomster. Fra Dalum fortsættes til den tidligere koncentrationslejr Versen. Ved den danske mindesten og ved gravpladsen holdes højtideligheder og nedlægges kranse og blomster.

Efter højtideligheden i Versen fortsættes til Dörpen, hvor der gøres ophold med spisning. Fra Dörpen fortsæt-

tes til Mindeparken ved den tidligere koncentrationslejr ved Esterwegen. Her holdes højtideligheder med nedlæggelse af kranse og blomster ved mindestenen for Carl von Ossietzky (1889-1938) og ved det store centrale monument.

Mandag den 4. september kl. 8 afgang fra Meppen til Neuengamme med ankomst kl. 12.00

Her afholdes mindehøjtideligheder med taler og nedlæggelse af blomster og kranse. Først ved den tidligere Krematorieplads. Derefter ved Danmarks-stenen ved mindemuren og ved det centrale monument.

Efter højtidelighederne rundgang i Dokumentenhaus. Museet er specielt åbnet til ære for os! Efter besøget i Neuengamme arrangeres fællesspisning i nærheden af lejren. Her er Landsforeningen værter. Derefter hjemrejse via Puttgarden-Rødby.

Tilmelding bedes rettet til: Birgit (Søster) Lærche, Immerkær 25, 2650 Hvidovre. Telefon 31-75 58 03 efter kl. 18.00 - eller til Hans Bøjlund, Skovparken 7, 6000 Kolding. Telefon 75-52 96 11 efter kl. 18.00 - og senest den **12. august 1989!!**

Prisen for turen bliver ikke over kr. 300 for transporten ud og hjem. Gyldigt rejsepas er nødvendigt.

Fanen kommer til stede!

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme opfordrer vore medlemmer med pårørende og venner af foreningen til at slutte op om denne pilgrimsfærd.

Vel mødt i dagene 1. til 4. september 1989!

Rejseudvalget/Bestyrelsen

Ragna Hamilton

Journalist Ragna Hamilton, New Hope, Pennsylvania, USA, blev 83 år.

Et meget omskifteligt liv bragte hende fra en laboranttilværelse ud i den store verden. Men hun døde under et 3 måneders ophold i sit hjemland Danmark.

I 1930'erne virkede hun i Paris som korrespondent til den daværende københavneravis Dagens Nyheder. Under anden verdenskrig havnede hun i koncentrationslejren Ravensbrück og sad i alt fanget to år.

Efter krigen var hun et par år ved dagbladet Information, hvorefter hun med sin mand boede først i Storbritannien, siden i Australien og i de sidste 30 år i USA.

Hun havde udgivet tobindsværket »De knuste mig aldrig« på Lademanns Forlag og havde til det sidste forbindelse med gamle koncentrationslejr-fanger.

Så sent som den 4. maj i år talte hun ved mindehøjtideligheden for frihedskampens faldne i Ryvangen i København.

Vi kan alle gøre en indsats

I sin tale i Mindelunden fortalte hun bl.a., at hendes muligheder i Frankrig var ret begrænsede for at være orienteret om frihedskampens forløb i Danmark, da brevene blev censureret.

Den 9. april blev for hende et mareridt, fordi alle, hun kendte og som stod hende

nær, nu var under nazisternes åg.

I Ravensbrück hørte hun landsmænd fortælle om deres personlige oplevelser i modstandskampen, og det blev en af hendes gode oplevelser i kvindelejren.

Hun fandt utrolige ligheder i motivering og tankegang. Der var en dybere motivering, nemlig at det også var en kamp for frihed og menneskeværddighed. Til slut slog hun fast, at vi alle kan gøre en indsats.

Hun havde ønsket, at jeg skulle gennemlæse hendes tale, inden den blev holdt, men en række praktiske ting forhindrede dette.

Efter højtideligheden ved monumentet deltog Ragna Hamilton i et samvær med en del andre. Hendes tale her var kort, men væsentlig. Henriette Riiskjær Steffensen, der var med både ved monumentet og i samværet, udtaler, at hun i dag er lykkelig over, at hun nåede at lære denne ranke kvinde at kende.

Ragna Hamilton og jeg havde en aftale om, at hun ville skrive nogle bidrag til vort blad til rubrikken: Kammeraterne fortæller, men hun nåede det ikke.

F-k.

Hilsen til Ragna fra kammerater

Så brast det store hjerte. Ragna er efter kort tids sygdom ikke mere iblandt os.

Ragna var en stolt, stærk og modig sjæl, som ikke skyede nogen anstrengelser for at kæmpe for fred og frihed, heller ikke når det gjaldt at hjælpe og redde liv i Ravensbrück.

Vi fra Ravensbrück er glade og rørte over den tale, hun holdt i Mindelunden i år. Og at hun nåede det!

Vi vil huske Ragna for hendes gode humor og hendes positive livsindstilling.

Kammerater fra Ravensbrück

Ib Nørlund

En af D.K.P.s kendteste sikkelsker i en årrække, tidligere folketingsmedlem Ib Nørlund, er død, 71 år.

Ib Nørlund var lige fra krigens tid et af de mest fremtrædende medlemmer af D.K.P.

I 1940 blev han cand.mag. og mag.scient. i matematik og

teoretisk fysik, og han arbejdede i en periode under Niels Bohr.

Ib Nørlund blev arresteret i 1942, men slap ud af Hørsrødlejren samme år og helligede sig illegal virksomhed i Jylland og på Fyn. I 1945 arresterede Gestapo ham på ny og sendte ham til Frøslev, hvorfra han slap ud ved befrielsen i maj.

BØGER

Englands højst dekorerede soldat i 2. verdenskrig var dansker!

Mike Langley: Anders Lassen
244 sider. 198 kr.
Gads Forlag

Anders Lassen, 1921-1945

Fra det sjællandske gods Bækkeskov

Anders Lassen er stadig, nu snart 50 år efter besættelsen, noget af en myte. Den højst dekorerede dansker i det britiske forsvar under 2. verdenskrig, ja måske den med flest udmærkelser indenfor den engelske hær i det hele taget. I 1. verdenskrig fik to danske Victoria-korset, den ene Karen Blixens bror, forfatteren Thomas Dinesen. I krigen 1939-45 modtog A.L. tre »Military Cross« - foruden Victoria-korset og en række engelske, græske og danske udmærkelser.

Det kan altsammen nu ses på Frihedsmuseet i København. Og udover en sten på krigskirkegården i Argenta i Italien (her ligger 612 britiske soldater jordfæstet), og hans sten er nr. 11, så ses mindesmærker for ham i Skotland, England, Israel og Danmark. Og på Holmegaard i Sydsjælland, som ejes af hans bror, Frants Lassen, ses en buste af A.L. i haven. På 40-årsdagen for A.L.s død (han faldt, ligesom Christmas Møllers søn, Lille John, netop på 5-årsdagen for Danmarks besættelse, altså 9.4.45), ja på 40-årsdagen blev en buste magen til den på Holmegaard afsløret tæt ved Frihedsmuseet i København.

For mange år siden skrev A.L.s mor, den nu afdøde for-

fatterinde Susanne Lassen, en smuk biografi over sønnen. OG i 1987 kom en lille nem biografi af A.L. ved redaktør Mogens Kofod-Hansen. Og nu er så kommet en spændende bog, skrevet af en britisk sportsjournalist, Mike Langley, som selv var frivillig under sidste store krig. Og som for få år siden begyndte at kigge nogle af krigens helte, set på britisk hold, efter i sømmene.

Det gik A.L. som så mange andre unge danske i krigens begyndelse, at englænderne slet ikke ville have dem som soldat. Men han var udholdende. Og kom alligevel, i

Anders Lassen

foråret 41, indenfor. Og man fandt snart ud af hans sjældne evner.

Han fik en hård uddannelse, blæste på reglementer, korrekt påklædning, den rette hilsen på overordnede osv. Og slap som regel godt fra det. Siden skulle han som »færdigsyet« kommando- eller special-soldat udføre eventyrlige bedrifter, som førte ham rundt til mange af de steder, hvor England kæmpede. I Afrika, det græske øhav, Italien osv.

Ja, så fantastisk var hans indsats, som regel med små midler, få mand og med selvopfundne og utraditionelle løsninger hver gang, at en af dem, der virkelig kendte ham og var mellem de officielle talere ved afsløringen af busten foran Frihedsmuseet i København i 1987, oberst Sutherland, bl.a. sagde:

»A.L. var en ren viking. Og han voldte fjenden mere skade og ødelæggelse over en periode på fem år end nogen anden mand på hans alder og med hans rang. Vi ved nu, at hans commandoraid i Det ægæiske Hav i begyndelsen af 1944, før D-dagen, gav tyskerne det indtryk, at en anden front ville blive åbnet på Balkan...«

Hvordan i fredstid?

Man har undertiden gisnet en del over, hvad der ville være blevet af Kaj Munk, af Anders Lassen og af nogle af de mest hårdføre Bopa- og Holger Danske folk efter krigen.

Nogle var fx blevet nødt til flere gange at skyde stikkere. Hvordan ville det gå i en ny, mere grå hverdag? Ville A.L. være blevet en god diplomat, som nogle af slægten engang havde været det?

Johs.Rasmussen

Eigil H. Larsens Eftf.
v/P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11 (v/ Kongens Nytorv)	Flagfabrik	1255 København K Telf. 01 11 07 87
--	-------------------	---------------------------------------

A·P·MØLLER

**På de syv have -
under den syvttakkede
stjerne**

MÆRSK

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 4. August 1989

5822 1216 00
SV BERTELSEN
SAXILDS ALLE 9
4500 NYKØBING SJ

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 97 97 12 71.

Sekr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 45 56 74.

Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, Erik Jensen, Birgit Lærche, Lilian Olsen og Jacob Jensen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev 53 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 66 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Brønhøjvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. 86 33 60 61.

Kass./sekr.: Arnold Sejersén, Jægergårds-gade 138, 2., 8000 Århus C. 86 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 98 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.

Kas.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. tf. 42 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 97 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Kst. fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Al-lé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Ved Bellahøj 6,6, 2700 Brønshøj. 31 60 23 33.

Socialsekr.: Kaj Wadsbach Pedersen. Træf-fes på kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Virum. 42 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Tirsdag og torsdag 9-13.

Esbjerg afd.: Fmd.: Viggo Hansen, Palna-tokes Alle 19, 6700 Esbjerg. 75 14 27 58.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Es-bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 30,1 tf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 75 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 75 53 18 84.

Odense afd.: Det sociale udvalg v/ Aksel Søndergård, Øksnebjerg 50, 5230 Odense M, tf. 66 11 82 15.

Fmd.: E. Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tf. 66 14 27 16. Sommer: Røllike-vej 21, 5300 Kerteminde, tf. 65 32 45 51.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tf. 66 14 27 16.

Sydfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskov-vænget 7 B, postbox 251, 5700 Svendborg. 62 22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700 Svendborg. 62 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn-ten 3, Ganløse Bund, 3660 Stenløse 42 18 30 46.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskinds-gade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000 Aalborg. 98 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-17. Åbent for kammeratligt sam-vær torsdag 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, C.F. Jessensvej 1, Århus N. 86 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 86 16 63 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby. 42 88 12 42.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tf. 86 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmus-sen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrop. 31 50 48 61 og 31 50 09 70.

Kass.: Jørgen Kaufmann, Th. Philipsensvej 2, 2770 Kastrop. 31 50 30 38.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Hou-gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. 86 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. 86 36 50 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Bernstorffsvej 155, IIth., 2820 Gentofte. 31 64 51 74.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjelør Boule-

vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24, 8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærvej 116, 2860 Søborg. 31 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 31 49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 97 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 31 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7,4. th., 1756 København V. 31 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 42 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 31 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte. 31 65 82 12.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. 31 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejles af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til: De Erhvervshæmmede Fra Frihedskampen, Skovvangsvej 220, 8200 Århus. Telefon 86 16 63 18, kl. 10-12. Mandag - torsdag. Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 15. februar.

Kegnæs: Ejles af Kammeraternes Hjælpe-fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejles af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.